

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	
1.1. Економічна сутність депозитів як основи депозитної політики банків .	7
1.2. Особливості формування депозитної політики банку та інструменти її реалізації	16
1.3. Критерії оцінки ефективності депозитної політики банків.....	27
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	33
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЮЧОЇ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ	
2.1. Аналіз діяльності вітчизняних банків на депозитному ринку	35
2.2. Оцінка основних тенденцій залучення депозитів фізичних осіб у банках України	42
2.3. Сучасний стан депозитів юридичних осіб, розміщених у банках України	50
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	61
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ	
3.1. Зарубіжний досвід реалізації депозитної політики комерційними банкам.	62
3.2. Удосконалення банківських послуг як механізм залучення коштів на депозитні рахунки	71
3.3. Напрями підвищення ефективності депозитної політики банків	79
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	87
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В останні роки банківська система України характеризувалась збитковістю, нестабільністю та низькою довірою населення. Сьогодні, економічна ситуація перебуває на початковому етапі відновлення після банківської кризи 2014-2017 років. Все ще існує пряма залежність розвитку банків від дій держави, де останні можуть знівелювати усі старання фінансової установи, щодо досягнення поставлених цілей.

Досвід високорозвинених країн з ринковою економікою, демонструє нам, що однією з головних функцій комерційного банку є акумулювання тимчасово вільних коштів та перетворення їх у реальний капітал, через здійснення кредитних, інвестиційних та інших операцій, забезпечуючи потребу економіки в додаткових ресурсах.

Ефективність функціонування банків в Україні залежить від достатніх обсягів і структури банківських ресурсів. Сьогодні в темпах швидкого розвитку та інноваційної діяльності, при нестабільній динаміці розміщення коштів, є вже недостатньо залучати вклади за нижчою ціною а розміщувати за вищою. Виникає необхідність розробки депозитної політика, яка б змогла швидко та в найкоротші терміни реагувати на всі події в суспільстві.

Успішне діяльність закордонних банківських установ при жорсткій конкуренції, сприяє використанню їхнього досвіду з провадження депозитної політики на макро та мікро рівнях.

Визнання багатьох банківських установ неплатоспроможними, зобов'язує нас також дослідити методи оцінки ліквідності капіталу. В реалізації своєї діяльності банки все частіше намагаються використовувати, як фінансові так і не фінансові методи.

Огляд літератури з теми дослідження. Проблемам депозитної політики комерційних банків присвячено чимало праць. Значний внесок у дослідженні питань депозитної діяльності зробили такі зарубіжні економісти, як Г. Айленбергер, Е. Долан, П. Роуз, Дж. Сінкі. Питання взаємозв'язку між економічною ситуацією в країні та банківським сектором шляхом

акумулювання та перерозподілу ресурсів в економіку, розкриваються в працях українських вчених-економістів О. Бартоша, О. Васюренка, Ю. М. Галіцейської, О. Дзюблюка, Р. Коцовської, Р. Тиркало, М. Савлука, О. Лаврушина, А. Мороза.

Однак не зважаючи на значну кількість публікацій можна сказати, що ще немає єдиного досконалого механізму в управлінні депозитною політикою, яка б забезпечувала економічну стійкість та надійність банку. Процеси глобалізації та швидкого розвитку технологій роблять дану тематику актуальною, як ніколи раніше, та вимагають постійної її вивчення.

Мета і завдання дослідження. Метою даної магістерської роботи є дослідження теоретичних положень, розробка підходів та рекомендацій, щодо формування та механізмів реалізації депозитної політики банку на рівні окремої установи та держави. Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити наступні теоретичні, методологічні та практичні завдання:

- дослідити трактування поняття депозитів та їх класифікацію, як основу депозитної політики;
- розкрити поняття депозитної політики, її суб'єктів, об'єктів, видів та факторів які впливають на її формування;
- проаналізувати критерії ефективної депозитної політики, етапи та показники її оцінки;
- розглянути фінансовий стан країни, методи та способи залучення коштів фізичних та юридичних осіб на прикладі реальних банків;
- перейняти зарубіжний досвід в реалізації депозитної політики на макро- та мікрорівнях. Запропонувати найбільш інноваційні продукти та методи удосконалення вже існуючих.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

1.1. Економічна сутність депозитів як основи депозитної політики банків

Сучасний етап становлення ринкових відносин в економічній системі України характеризується постійним підвищенням ролі банківської системи у стимулюванні економічного зростання. Саме тому підвищення ефективності банківської діяльності, особливо в нестабільних умовах трансформаційного періоду, має бути основою для подальшого економічного розвитку та суспільного прогресу взагалі, адже банківські установи безпосередньо пов'язані з усіма процесами розширеного відтворення. На сьогодні банківські установи є невід'ємним елементом світової цивілізації та потужною продуктивною силою, акумулюючи величезні обсяги грошових ресурсів та перерозподіляючи їх в економіці з метою забезпечення неперервності відтворювального процесу і, як наслідок, збільшення матеріальних благ суспільства [16].

Комерційні банки виступають в першу чергу як специфічні установи, які з одного боку залучають тимчасово вільні кошти суб'єктів ринку, а з іншого - задовольняють за рахунок цих залучень коштів різні потреби підприємств, організацій, населення. Законодавчо закріплене призначення комерційного банку й полягає в тому, щоб акумулювати вільні грошові кошти підприємств, установ, організацій та населення, а зібрані таким чином ресурси надавати в кредит.

Отже, з огляду на викладені вище аспекти, суть банків можна визначити таким чином: банки – це суб'єкти економічних відносин, основними функціями яких є посередництво в кредиті, посередництво у платежах і випуску кредитних грошей [16].

Необхідною умовою будь-якої банківської діяльності є наявність достатнього обсягу ресурсів. Загалом банківські ресурси слід розглядати як

сукупність грошових коштів і виражених у грошовій формі матеріальних, нематеріальних і фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банку і можуть бути використані ним для здійснення активних операцій та надання послуг [3].

Найбільш поширеною класифікацією ресурсів комерційного банку є класифікація відповідно до джерел формування. Всі сформовані банками ресурси можна загалом поділити на власні та залучені кошти. Власні кошти являють собою сукупність різних за призначенням фондів, що належать банку і забезпечують його економічну самостійність та стабільність функціонування. Власними джерелами банківських ресурсів є акціонерний капітал, утворений при створенні банку, і прибуток, який може знаходитись в різних формах: у вигляді створених за його рахунок фондів банку, у вигляді нерозподіленого прибутку минулих років і звітного року і т. д. Власні ресурси комерційного банку, маючи чітко виражену правову основу і функціональну визначеність, є основою для залучення коштів інших суб'єктів ринку і є фінансовою базою розвитку діяльності банку. Він дозволяє здійснювати компенсаційні виплати вкладникам та кредиторам у випадку виникнення збитків і банкрутства банків; підтримувати об'єм і види операцій у відповідності із завданнями банку.

Залучені ресурси банку формуються шляхом залучення банківською установою коштів, що належать іншим суб'єктам ринку на правах власності (або правах розпорядження) та розміщення даних коштів на банківських рахунках. Джерелами утворення таких ресурсів можуть бути:

- кошти інших комерційних банків;
- кошти НБУ;
- кошти, отримані від юридичних осіб;
- кошти, отримані від фізичних осіб.

Отже, депозитні ресурси – кошти, розміщені в банку для зберігання, які використовуються для проведення подальшої банківської діяльності, активних банківських операцій з метою отримання прибутку причому вкладникам таких коштів виплачуються відсотки.

Депозит це одна з найдавніших та багатогранних категорій. Вперше науковці зустрілись з поняттям «depositum» при дослідженні римського права. Тоді трактування цього слова пов'язували з договором в якому одна сторона передає річ на зберігання іншій. Також можна передбачити, що крім особистих речей передавали і гроші. Відповідно згодом появилось поняття «depositum irregulare» - це означало, що, особа, передаючи в власність свої грошові чи матеріальні цінності, дозволяла ними користатись, а по закінченню домовленостей отримувала свої заощадження чи таку саму кількість товару, як і віддала на зберігання. Поява перших фінансових установ, які залучали кошти клієнтів під відсоток, сприяло збільшенню доходів населенню, та зацікавило в розміщенні своїх коштів під відсоток, для отримання додаткового або й основного прибутку.

Розглянемо кілька трактувань поняття «депозит», які пропонують провідні українські та російські економісти. Так, наприклад, професор О. В. Васюренко вважає, що «депозит – це гроші, передані в банк їх власником для збереження, і які, в залежності від умов збереження, обліковуються на тому чи іншому банківському рахунку».

Депозитом (внеском) вважають кошти в наявній і безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, що фізична особа розмістила на рахунках у комерційному банку на договірних умовах на певний термін (або без його визначення) під відсоток, і які повинні бути виплачені вкладнику відповідно до чинного законодавства України й умов договору. До таких внесків відносять кошти, залучення яких було здійснено банком у формі випуску (емісії) іменних ощадних (депозитних) сертифікатів. Практично всі клієнтські рахунки називаються депозитними [53].

Депозит – це грошові кошти, які внесені в банк клієнтами, зберігаються на їхніх рахунках і використовуються згідно з укладеною угодою та банківським законодавством [8, с. 101]. Так, О. Васюренко під депозитом розуміє гроші, передані в банк їхнім власником для зберігання, та які залежно від умов зберігання числяться на тому чи іншому банківському рахунку [9].

Р. Коцовська зазначає, що депозит – це грошові кошти або банківські метали, розміщені вкладниками в банку на визначений договором строк [76]. О. Островська стверджує, що банківський депозит потрібно розглядати як грошові кошти фізичних і юридичних осіб, які розміщені на тимчасове зберігання в банк [11, с. 50].

О. Петрук вважає, що депозит – це кошти, що надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із чинним законодавством України, нерезиденту на чітко визначений строк та під процент і оформлюються відповідною угодою [14, с. 74]. Р. Тиркало під депозитом розуміє грошові кошти в готівковій або безготівковій формі, у національній або іноземній валюті, що передані банку їх власником або третьою особою за дорученням та за рахунок власника для зберігання на певних умовах [15, с. 164]. А. Герасимович стверджує, що депозитом є не що інше, як зобов'язання банку за тимчасово залученими коштами фізичних та юридичних осіб або цінними паперами за відповідну плату [16, с. 60]. М. Савлук стверджує, що під депозитом потрібно розуміти кошти, які «розміщені в банку на певний строк не менше від одного місяця і можуть бути знятими після закінчення цього терміну або після попереднього повідомлення банку» [32, с. 474]. Отже, більшість авторів, які займалися аналізом депозитів, визначають депозит як гроші або грошові кошти, що передані в банк на зберігання під певний відсоток. Проте деякі автори депозит розглядають не як кошти, що залучені банком на зберігання, а як позика, що надається суб'єктами господарювання та населенням у користування банку на вигідних умовах [16]. Професор Є. Ф. Жуков вважає, що «депозити – це кошти (у готівковій чи безготівковій формі, у національній чи іноземній валюті), передані в банк їх власником для збереження на визначених умовах» [12, с. 35]. Класифікує депозити Є. Ф. Жуков по вкладниках (депозити юридичних і фізичних осіб) і по термінах вилучення (термінові депозити і депозити до запитання) [12, с. 35].

Професор А. М. Мороз визначає депозит як "кошти в національній і іноземній валюті, передані їх власником або іншою особою за його дорученням, в готівковій чи безготівковій формах на рахунок власника для збереження на визначених умовах" [9, с. 21], і класифікує їх по вкладниках (юридичним і фізичним особам) і по термінах (до запитання, термінові, умовні). Слід зазначити, що А. М. Мороз виділяє умовні депозити, і пояснює їхнє виникнення конкуренцією на ринку позикових капіталів, що змушує комерційні банки шукати нові форми і способи залучення депозитів. Умовний депозит відкривається клієнту при оформленні ним поточного рахунка. Цей депозит має обов'язків характер, а його величина і термін внесення засобів на рахунок визначаються банком. Якщо клієнт не виконує умови даного депозиту, банк може припинити його обслуговування. Умовним цей депозит вважається тому, що зняття засобів з нього можливе тільки у випадку закриття клієнтом поточного рахунку. Він є безстроковим, що дає можливість банку використовувати його як довгостроковий кредитний ресурс. За аналогією до вкладів до запитання, по даному депозиту нараховуються мінімальні відсотки або зовсім не нараховуються, якщо банк не бере з клієнта плату за проведення операцій на поточному рахунку. У практиці українських банків умовні депозити застосовуються вкрай рідко.

Російський вчений В. І. Колесніков визначає депозит як економічні відносини з приводу передавання коштів клієнта на тимчасове користування банку [17, с.32].

Професор О. І. Лаврушин вважає, що "депозити – це записи в банківських книгах, що свідчать про наявність визначених вимог клієнтів до банку, чи ж грошові кошти клієнтів в банках у формі внесків за угодами і договорами; депозити складають основну частину залучених ресурсів комерційних банків" [18, с. 45], і виділяє наступні їхні види: депозити до запитання, термінові депозити, ощадні вклади, внески в цінні папери. Слід зазначити, що О.І. Лаврушин у видах депозитів виділяє внески в цінні папери. В роботах українських фахівців (А. М. Мороз, О. В. Васюренко) внески в цінні папери,

наприклад, депозитні сертифікати, включені в термінові депозити й окремою складовою класифікації не виносяться.

Згідно статті 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» вклад (депозит) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [67].

Намагання найбільш ефективно використовувати грошові ресурси зумовлює суб'єктів грошово-кредитного ринку постійно розширяти кількість форм залучення грошових ресурсів на депозитні рахунки. Так, Е. Долан [41, с. 116] виділяє серед видів депозитних вкладів наступні: основні депозити; вклади до запитання (або чекові депозити); ощадні вклади; депозити Казначейства США та інших урядових органів. Такі зарубіжні економісти як Г. Айленбергер, П. Роуз, Дж. Сінкі розглядають поняття депозитів значно ширше – як усі можливі види й форми внесення (залучення або розміщення) грошових коштів на рахунки банку [23, с. 26]. Варто звернути увагу і на той факт, що у науковій літературі досить часто перетинаються трактування сутності вкладів та депозитів.

Отже, ми можемо дати наступне твердження депозиту. Депозит – це грошові кошти будь-якої держави світу в готівковій чи безготівковій формі, які розміщуються на банківських рахунках клієнта з метою отримання додаткових доходів або збереження розміщених коштів за умов укладення з банківською установою депозитного договору, який регламентує відносини сторін і умови розміщення та вилучення вкладу. Для банку ці кошти утворюють необхідні ресурси на основі яких провадиться його діяльність.

Для комерційних банків вклади – головний вид ресурсів. Причому від характеру вкладів залежать види кредитних операцій і відповідно розміри доходів банку. Кошти, залучені банком від своєї клієнтури, зараховуються на поточні, депозитні, ощадні рахунки. Залишки коштів на таких рахунках

підсумовуються і подаються в балансі єдиним показником – кошти клієнтів (табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Класифікація коштів клієнтів банків [4, с. 75]

Ознака класифікації	Тип депозиту
За категоріями депонентів	- депозити банків; - депозити суб'єктів господарювання; - депозити фізичних осіб.
Залежно від строку і порядку повернення грошових коштів	- депозити на вимогу; - строкові депозити; - накопичувальні депозити; - умовні депозити.
За ознакою резидентності	- вклади резидентів; - вклади не резидентів.
За способом оформлення вкладу	- шляхом укладеного договору банківського вкладу; - шляхом видачі ощадної книжки; - шляхом видачі ощадного сертифікату, що відповідає вимогам законодавства.
Залежно від виду валюти, в якій залучені грошові кошти на вклади	- в національній валюті; - в іноземній валюті; - в банківських металах
Залежно від можливості капіталізації нарахованих процентів	- депозит з простими процентами; - депозити з складними процентами.
За характером сплати процентів	- авансом; - щомісяця; - щокварталу; - після закінчення року; - періодично; - після закінчення строку дії договору.
За характером довгострокового повернення коштів чи банківських металів	- з попереднім повідомленням про повернення грошових коштів і банківських металів; - без попереднього повідомлення про повернення грошових коштів і банківських металів.

В світовій практиці розглядають здебільшого три типи вкладів від населення:

1) строкові депозити - це ті депозити, які розміщуються вкладниками на тривалий період часу. Клієнт може забрати свої кошти та нараховані проценти без втрат лише по закінченню терміну. Зняття вкладу передбачене за настанням

особливих умов зазначених у договорі. При достроковому розриванні депозиту проценти нараховуються за зниженою ставкою або не нараховуються взагалі. Клієнт має можливість поповнювати цей вклад, якщо це передбачено. Банки за цим видом залучених ресурсів пропонують найбільші суми відсотків;

2) депозити до запитання - це вклад на вимогу власника повернути його кошти при першому ж зверненні. Власник рахунку повинен підтримувати мінімальний залишок на своєму балансі, що визначається банком, не відповідність до цього призводить до автоматичного припинення дії договору.. Процентні ставки, пропоновані на цьому депозиті, значно нижчі, ніж на строкових.

Депозити до запитання позитивно характеризують структуру зобов'язань банку. Однак їх якість трохи нижче, ніж якість розрахункових і поточних рахунків. З точки зору передбачуваності ця частина ресурсної бази банку менш прогнозована в порівнянні з залишками на розрахункових рахунках. Незважаючи на те що за механізмом зняття коштів депозит до запитання нічим не відрізняється від залишку по розрахунковому або поточному рахунку, залишки на основних рахунках клієнтів більш передбачувані з точки зору їх коливань. За депозитами до запитання такий передбачуваності не існує або величина похибки набагато вище. Більш того, депозити до запитання відносяться до дорожчих джерел коштів в порівнянні з залишками на розрахункових і поточних рахунках, ступінь ризику їх більша;

3) поточні депозити - це форма депозитів, яка зберігає кошти на рахунку, але відсотки при цьому не нараховуються, а отже, немає обмежень на кількість зняття готівки фізичними чи юридичними особами з його рахунку. Цей тип облікового запису, як правило, підтримується компаніями та особами, які мають високу частоту зняття коштів із своїх рахунків. В Україні даний вид вкладу виконують кошти на поточних рахунках, які ми не відносимо до заощаджень клієнтів, але у світовій практиці зустрічаються випадки коли відсотки за депозитами є від'ємні, це переважно відбувається у високорозвинутих країнах де приплив капіталу в банки є занадто великий.

Тобто на рахунках банків pojawiaються вільні кошти якими він не розпоряджається, а це веде до девальвації національної валюти та росту цін. Від'ємна відсоткова ставка є запорукою надійності банківського сектору в країні та сприяє інвестуванню коштів в реальний сектор економіки.

Залишки на розрахункових і поточних рахунках є найбільш привабливими і найменш витратними в структурі зобов'язань. В даний час це практично безкоштовні кошти. Їх привабливість полягає в тому, що ці рахунки є основними для клієнтів: через них проходить весь оборот клієнта по притоку і відтоку коштів. Якщо банк має у своєму розпорядженні досить велику клієнтську базу, тобто має великий обсяг розрахункових і поточних рахунків, то при всій невизначеності, волатильності залишків на цих рахунках в цілому можливо виявити їх мінімальний незнижуваний рівень за сукупністю відкритих клієнтам рахунків. Стійка (незнижувана) частина залишків на розрахункових і поточних рахунках позитивно характеризує структуру ресурсної бази банку.

Кошти на розрахункових і поточних рахунках (депозити до запитання) - це не тільки найбільш дешевий, але і найбільш непередбачуваний інструмент, тому їх висока частка в мобільних засобах послаблює ліквідність банку. Тому банківські установи мають певне обмеження щодо використання цих коштів в кредитній та інвестиційній діяльності. У світовій практиці оптимальний рівень цієї частки залучених коштів не перевищує 30%.

Говорячи про сутність банківського депозиту підкреслимо, що його особливістю є двоїста природа, адже вони виконують для вкладника подвійну роль виступаючи у ролі грошей з одного боку і в ролі капіталу, що дає відсоток – з іншого. Отже, депозит вигідний не тільки вкладнику, але й банку. Безліч депозитів створюють банку ресурсну базу, яка розміщується на вигідних умовах у будь якій сфері економіки. Різниця у відсотках за депозитами та відсотках, одержаних від позичальників банківських депозитних ресурсів, є винагорода банку за проведену роботу в залученні вільних грошових коштів і їх розміщенні.

Перед українськими банкірами стоять серйозні і складні проблеми, від вирішення яких часто залежить саме існування банків. Відсутність стратегії розвитку банку може призвести до виникнення додаткових ризиків, зайвих небезпек й несподіванок. Добре розроблені стратегічні та тактичні програми відкривають шлях у майбутнє, дають банку впевненість, що будь-якій ринковій ситуації він не тільки вистоїть, але й продовжить досягати намічені цілі.

В умовах системної банківської кризи 2014 – 2016 років формування депозитних ресурсів є ключовим завданням в конкурентній боротьбі банків, а тому розроблення депозитної політики та її реалізація на практиці стає першочерговим завданням банківських установ в умовах сьогодення.

На думку А. М. Мороза у широкому розумінні, депозитна політика – це стратегія і тактика банків при здійсненні ними діяльності щодо залучення фінансових ресурсів, з метою повернення та при організації й управління депозитним процесом. У вузькому розумінні – це стратегія і тактика банків в аспекті організації процесу [45].

1.2. Особливості формування депозитної політики банку та інструменти її реалізації

На сучасному етапі в Україні важливу роль у забезпеченні стабільного та ефективного функціонування банків відіграє формування науково обґрунтованої політики банку, головною складовою частиною якої є депозитна політика, адже одним із головних завдань банків є формування ресурсної бази, яка формується за рахунок вкладів населення та забезпечує фінансову стійкість і стабільність банківської установи. Потенційні підприємці віддають перевагу розміщенню тимчасово вільних грошових коштів на депозитних рахунках, тому індикаторами підприємницької активності є саме депозитні ставки за гривневими рахунками. Ефективна депозитна політика банку не тільки збільшує підприємницьку активність, але й формує довіру до економічної системи країни, збільшуючи її національний дохід [44].

У банківській системі України кредитні операції банку займають провідну роль в діяльності та забезпечують прибуток банку. Рівень та масштаб здійснення цих операцій тісно пов'язаний з формуванням депозитного портфеля фінансової установи. Тому шляхи, методи та інструменти залучення вкладів розглядаються як окрема політика.

Депозитна політика – це складне економічне явище; її суть необхідно розглядати як у широкому, так і у вузькому значеннях. У широкому – депозитну політику комерційного банку характеризують як стратегію і тактику банку при його діяльності щодо залучення ресурсів із метою повернення, а також при організації та управлінні депозитним процесом. Під депозитною політикою у вузькому значенні розуміють стратегію і тактику банку в частині організації депозитного процесу з метою забезпечення його ліквідності [21].

Депозитна політика банківської установи ґрунтується на дослідженні досягнутого рівня розвитку депозитних відносин банку з клієнтами і націлена на їх удосконалення та розвиток. Комерційному банку важливо розробляти депозитну політику насамперед тому, що це дає можливість регулювати, управляти, раціонально організовувати взаємини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху коштів [42, с. 127].

Для більш детального дослідження механізму формування та реалізації депозитної політики комерційного банку розглянемо суб'єктів та об'єктів депозитної політики (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Суб'єкти та об'єкти депозитної політики

Суб'єкти	Об'єкти
<ul style="list-style-type: none"> - Правління банку. - Спостережна Рада. - Ревізійна комісія. - Комітет управління активами і пасивами. - Структурні підрозділи: відділ маркетингу, обліково операційний відділ, депозитний відділ, тарифний комітет, відділ ризик-менеджмент. 	<ul style="list-style-type: none"> - Спектр депозитних продуктів. - Депозитні операції банку. - Депозитний портфель в цілому.

Головну роль в механізмі формування депозитної політики комерційного банку відіграють наступні суб'єкти:

1. Правління банку – здійснює керівництво діяльністю по залученню депозитних ресурсів, утворює підрозділи, необхідні для виконання планів та завдань банку з залучення депозитних ресурсів, організовує ведення бухгалтерського обліку та звітності депозитних операцій в банку.

2. Спостережна рада визначає потребу в депозитних ресурсах, оцінює на регулярній основі ефективність дій. Правління щодо управління операціями банку та ризиками, пов'язаними з ними, затверджує основні характеристики банківських продуктів та цінову політику банку в сфері залучення ресурсів.

3. Ревізійна комісія – здійснює контроль за дотриманням законодавчих та нормативних актів, які регулюють залучення депозитів.

4. Комітет з питань управління активами та пасивами – щомісячно розглядає собівартість пасивів та прибутковість активів і приймає рішення щодо політики відсоткової маржі.

5. Тарифний комітет – щомісяця аналізує співвідношення собівартості депозитних послуг та ринкової конкурентоспроможності діючих тарифів на них.

6. Підрозділ ризик менеджменту – розробляє нормативні внутрішньо-банківські документи, спрямовані на ідентифікацію, оцінку, вимірювання і контроль ризиків пов'язаних з залученням депозитних ресурсів.

Депозитна політика банку повинна включати:

- формування стратегії в залученні коштів вкладників, заснованої на всебічному дослідженні ринку, тобто аналізі навколишнього фінансового середовища, місця і ролі банку в системі банків, діагностиці та прогнозуванні;

- розробка тактики комерційного банку по розробці, пропозиції та просуванню нових банківських депозитних продуктів для клієнтів (в області товарної, цінової, збутової і комунікаційної політики);

- реалізацію розробленої стратегії і тактики;

- контролю за реалізацією політики і її ефективності;

- моніторингу діяльності комерційного банку по залученню коштів.

Під час виконання завдань депозитної політики банки мають враховувати багато факторів, а саме: зовнішні — макроекономічні, тобто стан ринку, на якому функціонує банк, ризики, рівень інфляції, конкуренція, попит на банківські послуги тощо, та внутрішні — мікроекономічні, це прибутковість, ліквідність, розширення клієнтури, завоювання нових ринків, упровадження нових видів операцій тощо [19, с. 149]

Також при складанні політики, щодо залучення коштів комерційного банку потрібно враховувати інтереси всіх сторін (рис. 1.1).

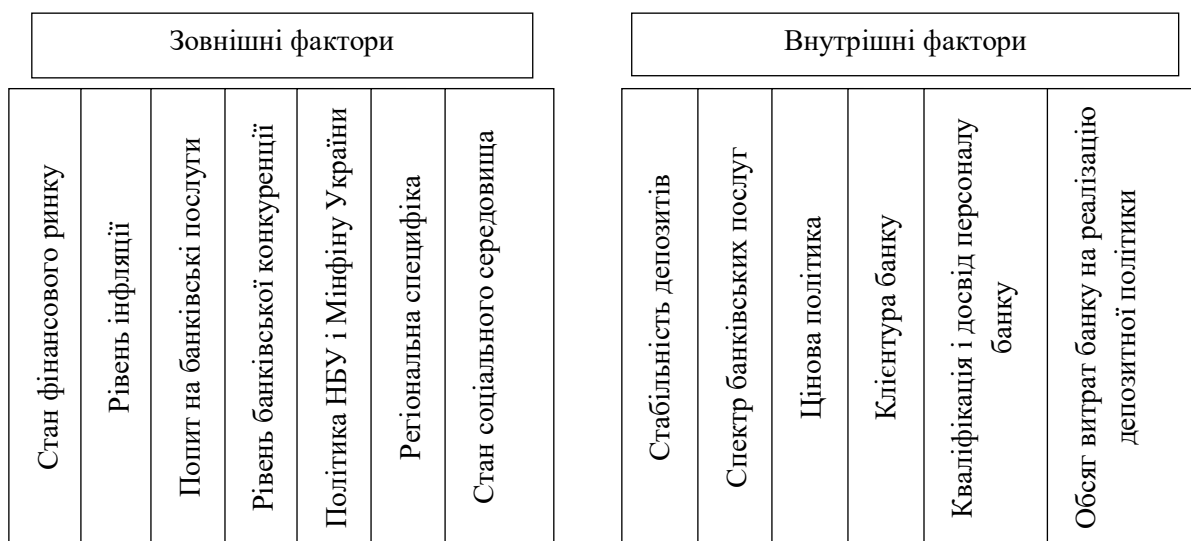


Рис. 1.1. Фактори, що впливають на депозитну політику комерційного банку

Із побудованої моделі на рис. 1.1 можемо зробити висновок, що інтереси як і банків, як і вкладників так і держави, дещо суперечать між собою. В цьому і полягає сутність ринкової економіки. Тому першочергове завдання держави та банків об'єднати та створити таку систему політики, яка б об'єднувала інтереси всіх сторін. На даному етапі розвитку економічних відносин держава створюючи закони чи сприятливі умови для функціонування банку дає можливість банку проводити свою діяльність по залученню вільних грошових коштів клієнта. Взаємодія між банком і вкладником є не менш важлива і без її врахування у розробці політики не обійтись.

Сьогодні в Україні важко прогнозувати дії держави, щодо політики комерційних банків. Враховуючи всю історію банківської системи України можна сказати, що держава має можливість знівелювати усі старання банку, щодо отримання вкладів. Політична криза та військова ситуація на сході України змусили прийняти закони, які забороняють дострокове зняття вкладів та введення податку на доходи, отримані від розміщення коштів на вкладних рахунках банків.

Розглянемо ставки оподаткування доходів на депозитні кошти в країнах Європейського союзу (табл.1.3).

Таблиця 1.3

Ставка оподаткування відсоткових доходів в країнах Європи [80]

Країни Європи	Ставка оподаткування, %	Країни з перехідною економікою	Ставка оподаткування, %
Австрія	27,5	Албанія	10,0
Бельгія	15,0	Грузія	10,0
Велика Британія	20,0	Естонія	00,0
Греція	15,0	Латвія	00,0
Ірландія	20,0	Литва	00,0
Іспанія	25,0	Македонія	10,0
Італія	27,0	Польща	20,0
Німеччина	25,0	Словаччина	15,0
Португалія	20,0	Словенія	00,0
Фінляндія	29,0	Україна	19,5
Франція	30,0	Чехія	15,0

З таблиці 1.3 ми бачимо, що багато країн використовує оподаткування відсоткових доходів, однак особливістю цього інструменту є те, що висока ставка податку спостерігається у високорозвинених країнах, в яких існує безліч альтернативних можливостей з розміщення коштів, а банки користуються високою довірою серед клієнтів, як надійні фінансові установи. В країнах із трансформаційною економікою, які прагнуть перенаправити вільні економічні кошти у реальний сектор економіки, ставки оподаткування відсоткових доходів відповідно встановлюються на мінімальному рівні або відсутні зовсім. Така

стратегія має привертати увагу власників вільних коштів до банківських установ та спонукати розміщувати свої капітали у банківській системі. В Україні рівень оподаткування відсоткових доходів за депозитними коштами, розміщеними в банках, досить високий. Це може стати додатковим фактором недовіри до банківської системи та примусити великих інвесторів шукати інші більш дохідні можливості для розміщення капіталів.

Сучасний розвиток економіки України потребує вирішення теоретичних і практичних питань дослідження проблеми формування стійких ресурсів банків та підтримання ними надійності та ліквідності, оскільки в практичній діяльності установи банків мають забезпечити стійку та ефективну політику, що дає змогу швидко і гнучко реагувати на можливості, які відкриваються в конкретній ситуації, своєчасно передбачати зміни в умовах ринку. Формування банками депозитної політики – важлива основа діяльності банківських установ, оскільки здійснення господарських операцій потребує наявності певної суми грошових коштів, тобто ресурсів, а від оптимальної роботи банків щодо формування ресурсів залежать важливі показники діяльності кредитних установ – рентабельність та ліквідність. Отже, проблема оптимізації роботи банків щодо залучення депозитних коштів залишається актуальною й потребує виваженого підходу до формування депозитної політики, яка б повною мірою узгоджувала інтереси всіх задіяних в процесі залучення депозитних коштів сторін – клієнтів банківської установи, самого банку та держави (рис.1.2).

Важливу роль у формуванні депозитної політики відіграє Національний банк України виступаючи як регулятор для правильного збалансування грошового обігу в країні, що унеможлиблює знецінення національної грошової одиниці. А відтак депозитна політика повинна також формуватися також й на макроекономічному, державному рівні.

Виділяють два види державної депозитної політики: консервативну й ліберальну. Консервативна політика застосовується при високому рівні інфляції, зростання цін та зменшення виробництва, ліберальна проводиться при низькому рівні інфляційного процесу.

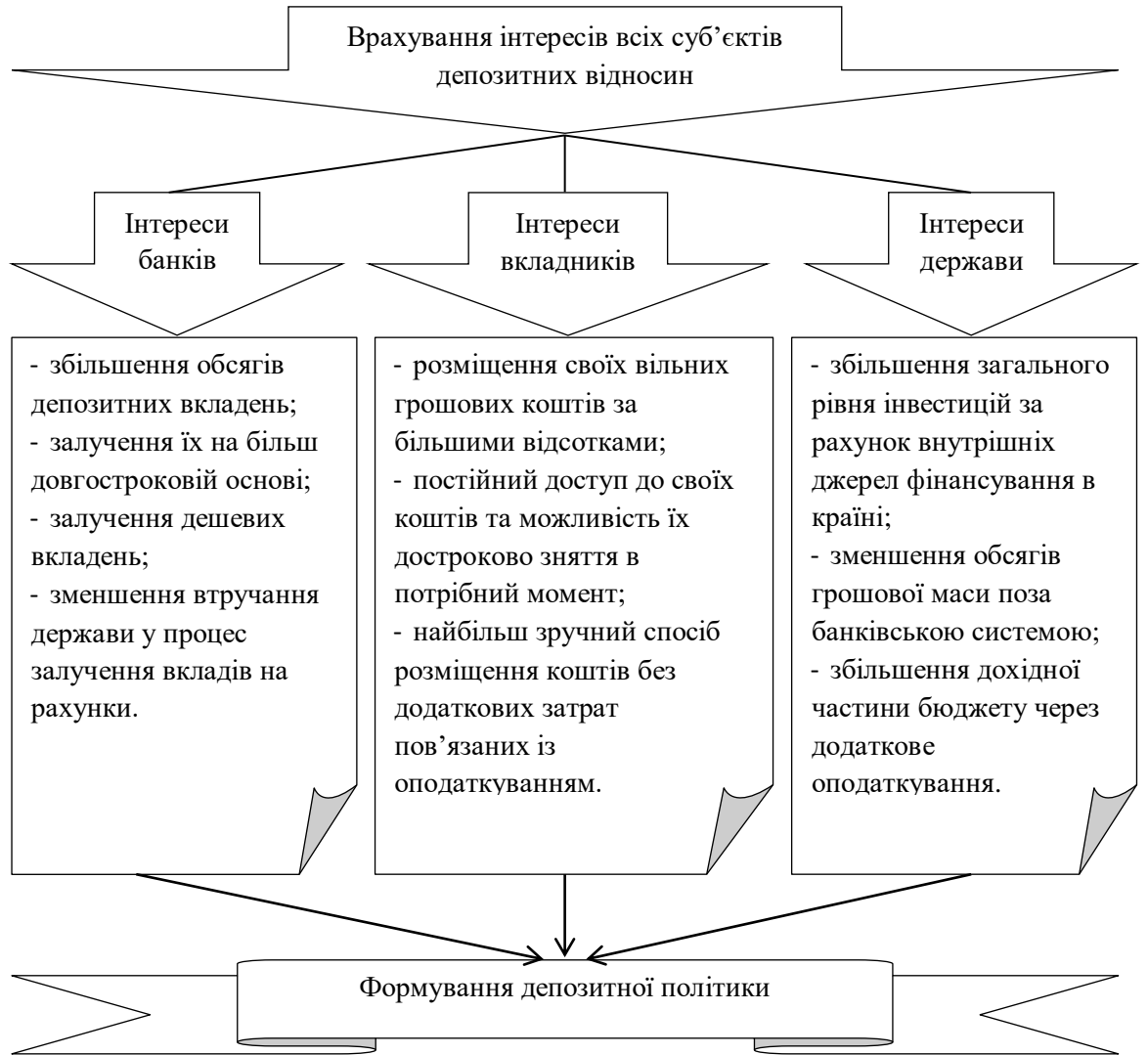


Рис. 1.2. Модель формування депозитної політики

Основні аспекти депозитної політики державного рівня на рис 1.3.

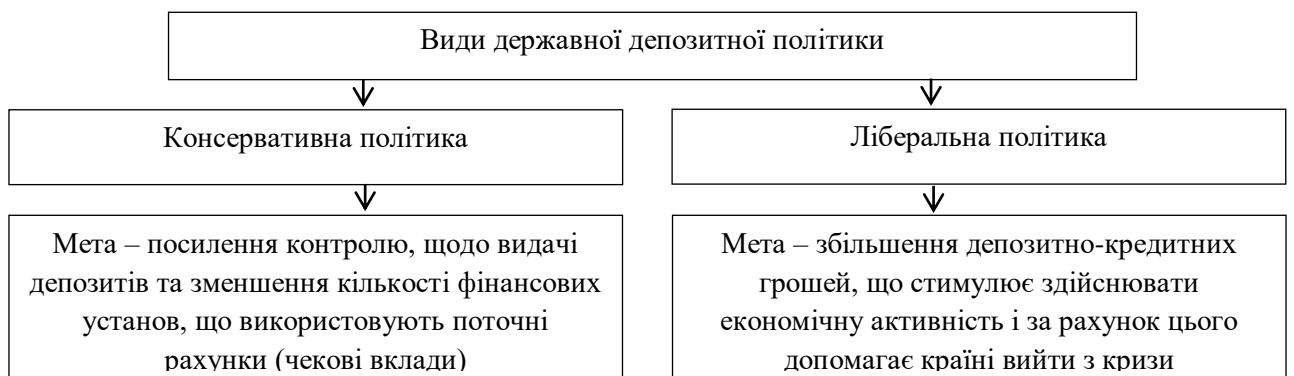


Рис. 1.3. Види державної депозитної політики

Що стосується мікроекономічного рівня створення й реалізації депозитної політики, то основним документом, який регламентує в комерційних банках процес залучення тимчасово вільних коштів підприємств, організацій і населення на рахунки в банк на депозити (вклади), є меморандум депозитної політики банку. Це документ, який розробляється кожним банком самостійно на основі стратегічного плану банку, аналізу структури, стану та динаміки ресурсної бази банку і виходячи з перспектив її розвитку.

Єдиної схеми депозитного меморандуму немає, тому цей документ є конфіденційний і затверджується кожного року радою банку. Меморандум складається з урахуванням цілей, завдань комерційного банку, визначених статутом банку.

При розробці меморандуму депозитної політики комерційний банк повинен врахувати такі принципи:

- максимізація прибутку;
- забезпечення стійкості ресурсної бази та рівня ліквідності;
- гнучкість асортиментної і цінової політики та пристосування окремих параметрів збуту до вимог клієнтів [1].

З метою досягнення оптимальних за обсягом депозитних ресурсів комерційний банк повинен враховувати низку факторів:

- Рівень інфляції та доходів населення в країні.
- Політику НБУ та Уряду, стан соціального середовища тощо.
- Удосконалення та навчання роботи персоналу банку по обслуговувані клієнтів та техніки спілкування із ними.
- Розробки нових форм взаємодії із клієнтами, щодо їх зацікавлення в послугах банку, створення більш зручних умов для клієнтів по виконанню депозитної угоди.
- Зацікавлення та заохочення клієнтури банку (реклама; програмні додатки; розташування філій та центрів обслуговування у місцях, наближених до клієнтів; гнучкий графік роботи).

Враховуючи зазначене схему формування депозитної політики окремого банку можна зобразити наступним чином (рис.1.4):

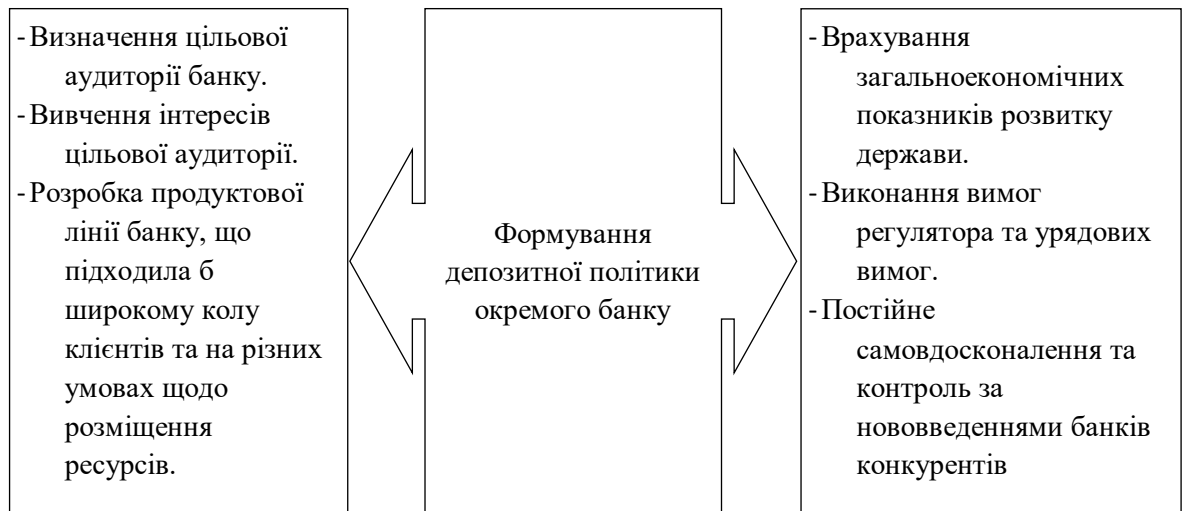


Рис. 1.4. Формування депозитної політики окремого банку

До етапів реалізації депозитної політики можна віднести два положення:

- 1) здійснення депозитних операцій і формування депозитного портфелю банку;
- 2) використання цінових та нецінових методів управління депозитними коштами.

В залежності від економічної ситуації в країні, розвитку депозитного сектора та в цілому політики банку виділяють три види депозитної політики банку, які зображенні на рис. 1.5.

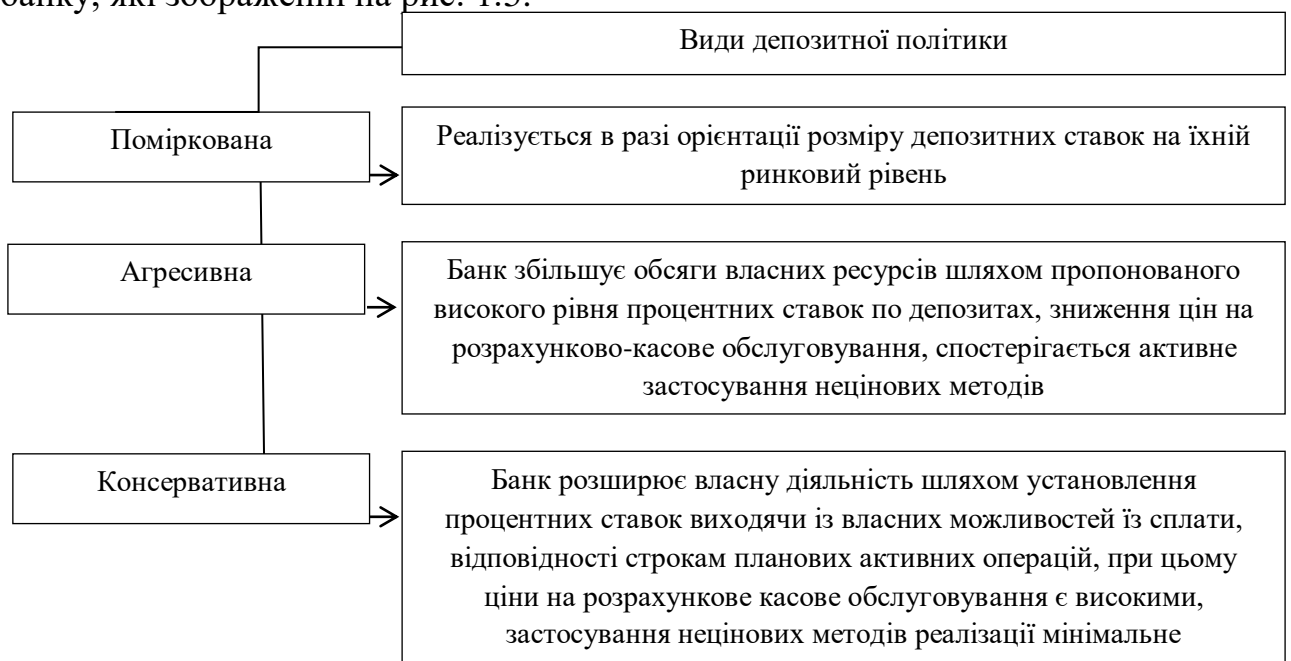


Рис. 1.5. Види депозитної політики банку [51]

Для регулювання і здійснення практичної діяльності банки розробляють загальне положення про банківську діяльність, яка зокрема регламентує взаємовідносини між вкладником та банком на основі депозитного договору. Договір банківського вкладу має свою класифікацію і встановлюється відповідно до об'єкта та предмета дії, а також повинен включати наступні пункти (на прикладі договору Приватбанку вклад «Стандарт» строковий для фізичних осіб):

1. Дату настання дії договору.
2. Поповнення вкладу та нарахування процентів.
3. Порядок виплати процентів за вкладом.
4. Загальні умови.
5. Продовження вкладу на новий строк.
6. Порядок повернення вкладу.

Для реалізації депозитної політики застосовують цінові та нецінові методи управління вкладами.

Цінові методи передбачають використання відсоткової ставки за депозитами як головного інструменту в конкурентній боротьбі за вільні грошові кошти фізичних і юридичних осіб. Підвищення пропонованої банком ставки дає змогу залучити додаткові ресурси, тоді як утримання або зниження депозитної ставки відбувається за умови перенасичення банку ресурсами чи відсутності прибуткових напрямів їх розміщення [44].

Об'єктами цінової політики у сфері депозитної діяльності є:

– розміри процентних ставок; – мінімальна сума відкриття депозитного рахунка; - умови нарахування і сплати процентів; - можливості встановлення індивідуальних процентних ставок для окремих категорій клієнтів.

Від цінових параметрів депозитів конкурентне середовище потребує такої самої гнучкості, як і від асортименту послуг, тобто ціни на депозитні продукти мають постійно реагувати на ринкові зміни [58].

Сьогодні, за умов нестабільності в країні, найбільш визначальним методом є саме процентна політика.

В свою чергу нецінові методи зосереджені на професійному маркетингу, який не впливає на ставку відсотка. Нецінові методи зображені на рис 1.6.



Рис 1.6. Нецінові методи управління депозитними коштами

Банки вдаються до таких методів як безкоштовні лотереї серед клієнтів, позачергове обслуговування, доступ до своїх вкладів онлайн, VIP відділення, зарахування до членів GOLD клубу банку, надсилання подарунків і привітань, постійні бонуси та заохочення, все можлива реклама на вулиці та в Інтернеті.

На державному рівні цілю банківської установи є підтримка стабільності та економічного розвитку банківської системи. Отже, формування депозитної політики напряду залежить від ресурсної бази банку. Тому ціллю будь-якої фінансової установи при здійсненні ресурсної політики є ефективне функціонування банку, мобілізація грошових коштів, рентабельність, ліквідність, мінімізація ризиків, оптимізація депозитного портфеля.

Банки формують свої ресурси в трьох напрямках:

- по-перше, це формування власних коштів як основи для забезпечення економічної самостійності й здатності відповідати за своїми зобов'язаннями;
- по-друге, залучення грошових коштів від юридичних та фізичних осіб на зберігання відповідно до посередницької діяльності банку. При цьому ініціаторами розміщення коштів є їх власники, а не банки;

– по-третє, позичення коштів на фінансовому ринку, що їх залучають у формі міжбанківських кредитів і кредитів центрального банку, операцій із цінними паперами на вторинному фондовому ринку, а також позик на ринку євродоларів [38].

Ці ресурси дають можливість банку нормально функціонувати та підтримувати свою ліквідність.

1.3. Критерії оцінки ефективності депозитної політики банків

При сучасних умовах високого рівня нестабільності макро- та мікроекономічних факторів, перед керівництвом установ постає проблема не тільки у формуванні, а також і в оцінці поточних та майбутніх можливостей використання ресурсів, для фінансової стійкості при настанні непередбачуваних коливань в економіці та досягнення всіх задач банку.

Оцінка ефективності депозитної політики банку це система аналізу та синтезу, що досліджує як окремі складові так і ресурсний потенціал в цілому. Оскільки дана тема не є достатньо розкрита в працях вітчизняних економістів, то немає чітких етапів чи плану дослідження банківської установи на ефективність. В цілому науковці та банки використовують показники, що частково розраховують ефективність окремих складових депозитної політики.

На нашу думку оцінка повинна здійснюватися покрокова та розглядати як і в цілому діяльність банків, так і окремих сегментів депозитної політики. Згідно методики оцінки, депозитна політика розглядається згідно етапів зображених на рисунку 1.7.

На першому етапі – «Оцінка організаційних аспектів депозитної політики комерційного банку» – встановлюється наявність в банку:

- документа про депозитну політику, що містить її цілі та задачі, стратегію банку і засоби її реалізації;

- внутрішніх процедур і регламентів, супроводжуючих процес залучення грошових коштів на депозитні рахунки, а саме: положення про депозити

юридичних осіб, положення про депозити фізичних осіб, інструкція про порядок реалізації депозитних операцій з юридичними особами, інструкція про порядок реалізації депозитних операцій з фізичними особами.

- підрозділів та органів управління, приймаючих участь в аналізі депозитного портфеля і в управлінні депозитними ресурсами, здійснюючих контроль і відповідальних за виконання відповідних рішень;

- інформаційної бази даних, на основі якої керівництво банку та інші менеджери (керівники філіалів) можуть оцінити наслідки приймаючих рішень, їх адекватність в потребах банку та вимогам ринку.



Рис. 1.7. Оцінка ефективності депозитної діяльності банку

Вивчені організаційні аспекти реалізації депозитної політики комерційного банку виконується на основі відповіді на ряд запитань, складених автором. Результати оформляються у вигляді документа, в якому містяться виявлені під час перевірки недоліки, а також заплановані дії, щодо виправлення цих недоліків з зазначеним конкретним терміном та осіб, відповідальних за виконання необхідних дій.

Під управлінням депозитним портфелем слід розуміти сукупність дій, спрямованих на формування депозитного портфеля, що відповідає потребам

банку в сфері розміщення депозитних ресурсів, забезпечення ліквідності і прийняттого рівня рентабельності. Тому другим етапом оцінки депозитної діяльності банку є «Аналіз депозитного портфеля».

Оскільки діяльність банку спрямована на отримання максимального прибутку, то першим показником є максимізація прибутковості активів:

$$A = \frac{\text{Прибуток} - \text{Витрати}}{\text{Активи}} \Rightarrow \max \quad (1.1)$$

Величина пасивів банку визначає позицію його діяльності. Відповідно ріст цього показника свідчить про збільшення його прибутковості. Отже потрібно врахувати чи банк в повному обсязі використовує гроші клієнтів в якості кредитних ресурсів:

$$L = \frac{LA}{OB} \quad (1.2)$$

L – коефіцієнт миттєвої ліквідності; LA – ліквідні активи, що приносять дохід; OB – зобов'язання до запитання.

Іншим показником який демонструє залежність зобов'язань банку до капіталу є коефіцієнт P_1 , ефективності використання банком залучених ресурсів

$$P_1 = \frac{Pr}{Z} \quad (1.3)$$

Pr – прибуток, Z – сумарні зобов'язання;

Ефективність операцій банку визначає коефіцієнт P_2 :

$$P_2 = \frac{Pr}{Ap} \quad (1.4)$$

Pr – прибуток, Ap – працюючі активи;

Ефективність використання власного капіталу P_3 :

$$P_3 = \frac{Pr}{K} \quad (1.5)$$

Pr – прибуток, K – власний капітал.

Ефективність використання ресурсів P_4 :

$$P = \frac{Pr}{A} \quad (1.6)$$

Pr – прибуток, A – сумарні витрати.

Отже, всі коефіцієнти ефективності є односторонніми та здатні оцінювати депозитний портфель окремо за кожним показником. Тому проводячи загальну оцінку потрібно досліджувати депозитну та кредитну політику в співставленні показників і їх відношенню одне до одного. Цей коефіцієнт покаже на скільки ще банк має можливостей залучити кошти клієнтів в кредит. Важливою складовою розрахунків є врахування залишків на коррахунку. Регламентація даного процесу відбувається на основі платіжного календаря.

На третьому етапі – «Оцінка достатності депозитних ресурсів, залучених комерційним банком» – оцінюються фактичний об'єм залучених депозитів і їх достатність з позиції управління депозитними ресурсами.

Оцінка достатності депозитних ресурсів передбачає проведення контролю за виконання планових показників, встановлених за депозитними операціями з врахуванням цілей управління депозитними ресурсами.

Під управлінням депозитними ресурсами розуміється сукупність дій, направлених на формування депозитного портфеля, відповідного потребам банку в сфері розміщення депозитних ресурсів, на забезпечення ліквідності та прийняттого рівня рентабельності.

Вихідними моментами при визначенні потреб в депозитах на майбутній період (рік, півріччя, квартал, місяць) і оцінка достатності депозитних ресурсів являється розширення об'ємів вкладень в дохідні активи та підтримки поточної ліквідності. В цій групі задач управління депозитними ресурсами зводяться до наступних: визначення потреби кредитної організації в депозитних коштах, забезпечуючи попит на кредити і інші банківські продукти, і виконання наявних зобов'язань перед кредиторами та вкладниками.

Управління депозитними ресурсами комерційного банку, залученими в достатній сумі покликане забезпечити максимальну ефективність їх використання.

Ефективність використання депозитних ресурсів розраховується на четвертому етапі. Умовами її виконання є підтримка ліквідності на

прийнятному для банку рівні, використання всієї сукупності депозитних ресурсів і досягнення високого рівня рентабельності (дохід на вкладені депозитні ресурси).

Оцінка ефективності використання депозитних ресурсів може виконуватись з використанням ряду показників. Основні вимоги, які мають бути застосовані закладаються в наступному:

- обумовленість факторами, впливаючи на рентабельність діяльності банку;
- взаємозв'язок депозитів у всіх їх формах, а також взаємозв'язку основних напрямків проведення активних банківських операцій;
- необхідність використовування переважної частини депозитних ресурсів в активних операціях, приносячи дохід.

Кінцевий висновок про ефективність використання депозитних ресурсів ґрунтується на розрахунку показників ефективності використання та рентабельності депозитних ресурсів, коефіцієнта трансформації. Для отримання вичерпного уявлення необхідно розрахувати дані показники на декілька звітних дат, підставити отримані значення з аналогічними показниками других комерційних банків, якщо таке можливо.

На п'ятому етапі вирішується питання про подальше застосування діючої депозитної політики комерційного банку або її коректування.

Для прийняття остаточного рішення на дане питання слід опиратись на результати, отримані в ході минулих етапів здійснення оцінки депозитної політики комерційного банку.

Зберігання діючої депозитної політики банку доцільно при виконанні поставлених задач, до числа яких відносяться:

- сприяння в процесі проведення депозитних операцій отримання прибутку чи створенню умов для отримання прибутку в майбутньому;
- залучення в депозити необхідного об'єму ресурсів, диверсифікованих по сумах, категоріям вкладників, термінам;
- залучення депозитів з мінімальними для банку затратами;

- формування такої структури депозитного портфелю, яка є достатньою для підтримки необхідного рівня ліквідності банку;
- створення в майбутньому умов для стійкості залучених депозитів;
- підтримка збалансованості депозитів і кредитів, вкладених в цінні папери по термінах, сумах та процентних ставках;
- маневрування процентними ставками по депозитах для забезпечення необхідного рівня рентабельності;
- розвиток депозитних операцій за рахунок розширеного переліку запропонованих видів депозитів і можливостей розпорядження грошовими коштами, підвищення якості культури обслуговування клієнтів банку.

У випадку неможливості в повній мірі реалізувати поставлені задачі потрібне внесення коректив в депозитну політику комерційного банку.

Таким чином, метод «Оцінка депозитної політики комерційного банку» дозволяє об'єктивно визначити відповідність отриманих результатів цілям і завданням, визначених депозитною політикою, і тим самим сприяє виявленню перспективних напрямків розвитку банку.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Ефективна банківська діяльність є невід'ємним інструментом розвитку будь якої країни. Необхідною умовою для її функціонування є наявність достатнього рівня ресурсної бази. Одним із ключових елементів залучених ресурсів є депозитні кошти фізичних та юридичних осіб.

Дослідивши наявні трактування депозиту, можна стверджувати, що це багатогранна категорія, яка виникла ще за довго до появи перших банків. В загальному, це кошти, які клієнт розміщує на своїх депозитних рахунках з метою їх заощадження або отримання додаткового прибутку, з сторони банку це ресурси для здійснення його діяльності.

В світовій практиці депозити поділяються на строкові – це вклади, що розміщуються на тривалий період часу; депозити до запитання – кошти які повертаються зразу ж в момент звернення клієнта; поточні депозити – кошти на розрахункових рахунках, відсотки на які не нараховуються, або є не значними. Крім цього існує велика різноманітність депозитів в залежності від їх класифікаційних ознак.

Депозитна політика – це діяльність банку, щодо залучення ресурсів для підтримання ліквідності фінансової установи. Суб'єктами депозитної політики виступають всі ті особи та структурні підрозділи банку, що беруть участь у її формуванні та реалізації. Об'єктом є сам депозит, операції які за ним проводяться та весь депозитний портфель в цілому.

Депозитна політика є трудомістким процесом який включає розробку стратегії та тактики, їх реалізацію та контроль. Державна депозитна політика поділяється на консервативну та ліберальну. Політика фінансової установи: поміркована, агресивна та консервативна. При формуванні депозитної політики інтереси держави, вкладників та банків повинні бути спільними для досягнення поставленої цілі.

Оцінка депозитної політики повинна досліджуватись поетапно. Першим етапом є оцінка організаційних аспектів депозитної політики, другим – аналіз депозитного портфеля, третім – оцінка достатності депозитних ресурсів,

четвертим – ефективність використання депозитних ресурсів, п'ятим – необхідність збереження депозитної політики чи її коригування. Кінцеве рішення в такому дослідженні повинне містити висновки, щодо подальшого зберігання діючої політики чи її редагування.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЮЧОЇ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ

2.1. Аналіз діяльності вітчизняних банків на депозитному ринку

Зараз все ще продовжується сама найбільша трансформація банківської системи з моменту здобуття Україною незалежності.

Кризові явища, які спостерігаються сьогодні значно вплинули як на реальний сектор економіки, так і закономірно знайшли своє відображення в банківській системі країни. В останні роки діяльність банківської системи України характеризувалась збитковістю, нестабільністю та втратою довіри населення. Для наочного підтвердження наявних тенденцій необхідно здійснити аналіз основних показників діяльності банківських установ України. Доцільно розпочати з аналізу кількості діючих банківських установ на території України [60].

Якщо з 2009 по 2014 років можна було спостерігати незначні коливання кількості діючих банківських установ України в межах 176 – 184 банків з іноземним чи національним капіталом, то виходячи з даних рис. 2.1 у 2014 році їх кількість зменшилась на 33 банки, у 2015 році – 30, у 2016 році – 21, а за два квартали 2017 року кількість банків скоротилась ще на 6. В загальному, банківську систему України покинуло з 2014 року 90 банківських установ, загальні активи зменшились на 30,3 %.

За даними звіту Національного банку України Комплексної програми фінансового сектору України до 2020 року «Три роки Реформи фінансового сектору» від 22 червня 2017 року основними причинами виведення банків зображенні на рис. 2.2.

Основною причиною, як ми бачимо, є втрата ліквідності капіталу. Науково-аналітичні матеріали ліквідності банку від НБУ виділяють два аспекти на основі, яких повинна відбуватись оцінка ліквідності фінансової установи:

- найефективніше процес управління ліквідністю може бути реалізований тільки в комплексному баченні – від визначення факторів впливу на ліквідність (що можуть спричинити виникнення ризику втрати платоспроможності) до її прогнозування;

- система регулювання і нагляду за ліквідністю банку повинна не тільки оцінювати вплив кількісних факторів, а й враховувати якісні характеристики ліквідності. Такий підхід до нагляду за ліквідністю дозволить регулятору всебічно оцінювати ліквідність банку і, як наслідок, вчасно виявляти найменші тенденції до виникнення ризику ліквідності [22].

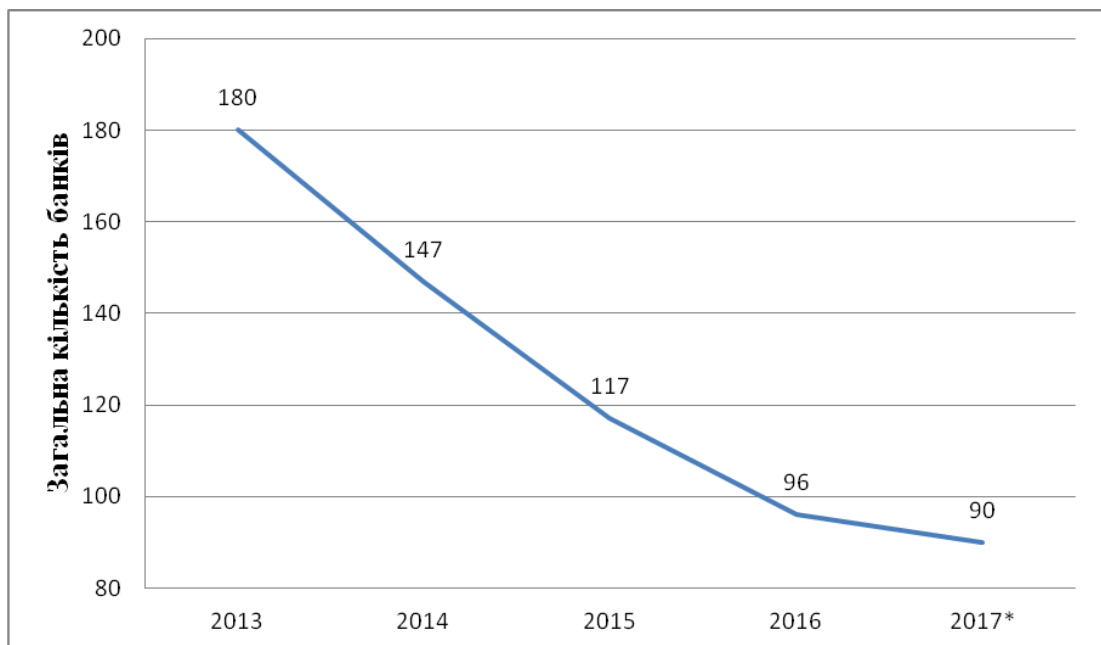


Рис 2.1. Динаміка кількості банків на території України з 2013 – II кварталу 2017 років (станом на кінець звітного року)

Протягом 2016 року в структурі власності банківської системи України відбувались значні перегрупування. Внаслідок переходу системного ПАТ КБ «ПриватБанк» у стовідсоткову власність держави частка державних банків в структурі активів банківської системи України значно зростає протягом IV кварталу 2016 року та станом на 01.01.2017 р. відповідала 52%. Частка банків з приватним українським капіталом складала близько 13%, банків іноземних банківських груп – 35% [5].



Рис. 2.2. Основні причини виведення банків з ринку

За даними таблиці 2.1 активи у III кварталі 2017 року відносно 2013 зменшились на 24 млн грн. Починаючи з 2014 до III кварталу 2017 року ми бачимо постійне зниження даного показника. Ключовими чинниками є змінна динаміка валютного курсу, ліквідація з ринку великої кількості банків і скорочення кредитних портфелів. Взаємозалежність з коливанням валютного курсу обумовлена тим, що станом на початок 2017 року частка активів в іноземній валюті складала 41,8 %.

Таблиця 2.1

Показники банківської системи України*

(тис. грн)

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.**
Активи	1277508651	1316717870	1252570443	1258643603	1253200438
Зобов'язання	1084909687	1168655263	1157656583	1142209225	1115269464
Капітал	172287342	148062606	94913860	116434377	137930974
Дохід	2684704	-50278503	-79147308	-193270710	-1697058

*- станом на початок року; **- станом на 01.07.2017 р.

Відповідно до зміни активів змінився й обсяг зобов'язань, а саме у 2014 році ми бачимо приріст зобов'язань на 7,7 % до 2013 року, а починаючи з 2014 року ми бачимо постійне їх спадання з 1 168 млн. грн до 1 115 млн. грн.

Ріст капіталізації банківських установ, для підтримання своєї ліквідності відбувся з 2014 року, на фоні зниження числа функціонуючих банків. Діяльність Національного банку України, щодо запобігання негативного впливу на стабільність банківської системи від 04.07.2014 року збільшило вимоги до мінімального розміру статутного капіталу, а саме він повинен становити не менше:

- 200 мільйонів гривень – до 11 липня 2017 року;
- 300 мільйонів гривень – до 11 липня 2018 року;
- 400 мільйонів гривень – до 11 липня 2019 року;
- 450 мільйонів гривень – до 11 липня 2020 року;
- 500 мільйонів гривень – до 11 липня 2024 року.

Адекватність регулятивного капіталу (Н2) станом на 01 січня 2017 року є вищою за граничний мінімум (10 %) та складає 15 %.

Суттєвий від'ємний показник доходів у 2016 році пов'язаний з торговими операціями в іноземній валюті та зменшення процентних доходів відносно минулого року на 62 %. Також значна сума коштів була відрахована у резерви для підтримки ліквідності та виконання нормативів НБУ.

За підсумками 2016 року ПАТ КБ «ПриватБанк» отримав збитки на загальну суму 135, 4 млрд. грн, що складає 80 % від загального негативного результату.

За II квартали 2017 року затрати банківської системи України є значно меншими ніж в період з 2014 по 2015 роки.

На тлі різкої та тривалої девальвації національної валюти, яка спровокувала вибухове зростання диспропорції балансів комерційних банків, їх декапіталізацію та вихід валютних та кредитних ризиків за критичні межі, прискорився відтік депозитів з банківської системи та багато банків зіткнулися з кризою ліквідності [64].

Відтік депозитів є негативним явищем в економіці, адже обмежує роботу всієї системи. Разом з цим появляється негативний соціальний аспект – недовіра населення до основного регулятора та банківської системи в цілому.

На основі даних таблиці 2.2 з 2013 по 2017 роки ми бачимо помірний темп зростання депозитів. Це відбувається в наслідок того, що під час девальвації національної валюти, населення намагається знімати гривневі заощадження та обмінювати їх на іноземну валюту, таким чином захистити свої вклади від знецінення. Зростання вкладів в іноземній валюті відбувається за рахунок девальвації гривні.

Таблиця 2.2

Обсяг депозитів резидентів у розрізі видів валют

(млн. грн)

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Депозити	668 460	672 402	716 728	793 475	840 579
У національній валют	422 351	365 890	391 911	426 418	460 334
В іноземній валюті	246 109	306 512	324 817	367 056	380 245

За даними рис. 2.3 обсяг депозитів у національній валюті в 2014 році скоротився на 56,5 млрд. грн і становив 365 890 млн грн. Найбільші темп приросту вкладів у національній валюті відбувся з 2016 по 01.07.2017 року, обсяг депозитного портфелю зріс на 33 916 млн. грн. У іноземній валюті найбільший темп зростання спостерігаються з 2015 по 2016 роки, депозити зросли на 13 % та становили 426 418 млн. грн.

Для більш детального аналізу розглянемо структуру вкладів у національній (табл. 2.3) та іноземній валюті (табл. 2.4) за строками.

Отже, за даними таблиці суттєво скоротилась частка строкових вкладів, що свідчить про нестабільність ресурсної бази. В загальному протягом 2014 – 2015 років банки втратили понад 15,6 млрд. грн. в національній валюті. Відтік

коштів фізичних осіб склав 25,5 %, в свою чергу це частково компенсувалось притоками коштів юридичних осіб на поточних рахунках, що відбулось через зростання оборотів суб'єктів господарювання пов'язаних з інфляційними процесами.

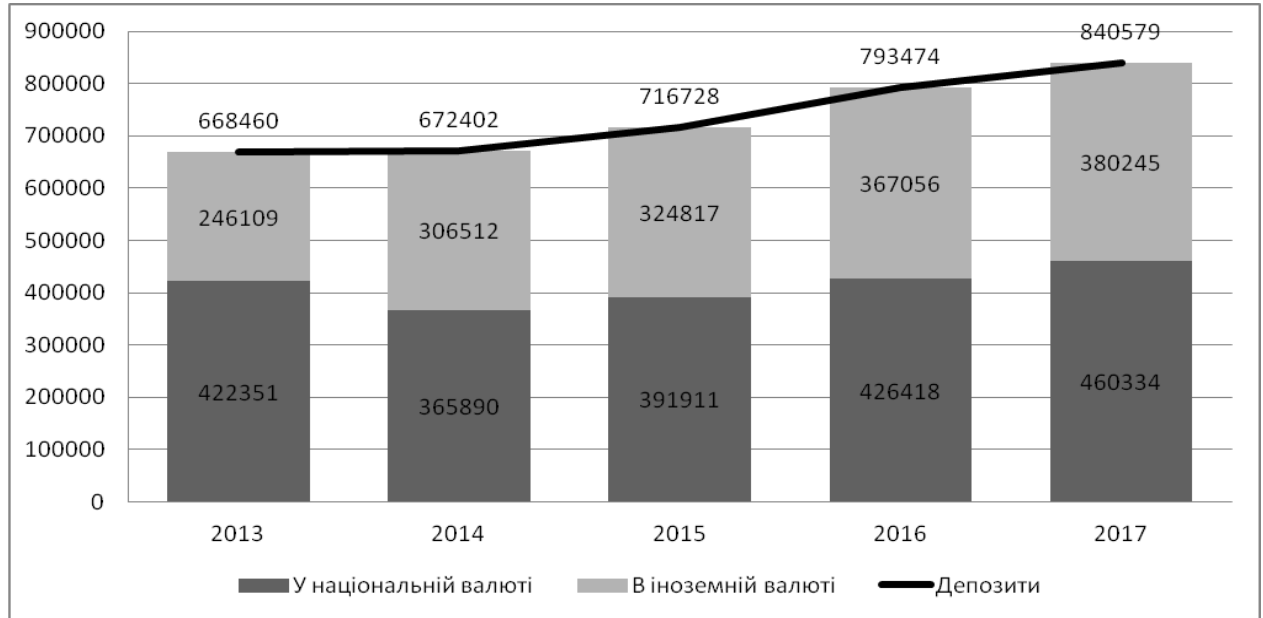


Рис. 2.3. Динаміка депозитів резидентів за 2013 – 2017 роки (млн. грн)

Таблиця 2.3

Обсяг депозитів резидентів у національній валюті за строками

(млрд. грн)

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
На вимогу	149 510	155 194	195 490	222 830	235 843
До 1 року	135 327	124 373	142 952	145 107	153 583
Від 1 до 2 років	120 093	69 603	39 069	56 325	68 664
Більше 2 років	17 421	16 720	14 400	2 157	2 245
Усього	422 351	365 890	391 911	426 418	460 334

Оцінка депозитів в іноземній валюті є більш складною, адже усугубляється зовнішніми факторами. Загалом банківська система у продовж 2014 – 2015 років втратила 16,2 млрд. доларів США, а це понад 55 % всіх депозитів в

іноземній валюті на кінець 2013 року. Відтік коштів спостерігався як фізичних так і юридичних осіб.

Таблиця 2.4

Обсяг депозитів резидентів в іноземній валюті за строками

(млрд. грн)

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
На вимогу	54 543	92 268	109 893	141 718	176 833
До 1 року	53 504	86 069	128 502	126 743	110 135
Від 1 до 2 років	129 269	116 932	80 987	92 172	86 961
Більше 2 років	8 793	11 243	5 435	6 424	6 316
Усього	246 109	306 512	324 817	367 056	380 245

В наслідок скорочення депозитів в іноземній валюті банки не мають можливості розрахуватись з своїми клієнтами, через недостатню кількість валюти в економіці. Як наслідок Національний банк України 28.02.2014 року обмежив видачу валютних вкладів. Це призвело до ще більшого відтоку заощаджень та недовіри населення до банків.

У 2014 – 2017 році ми бачимо постійну тенденцію до зниження депозитів строком від 1 року як у національній так і в іноземній валюті. Кошти на поточних рахунках та вкладах до 1 року постійно зростають.

Топ 10 банків за вкладами фізичних та юридичних осіб надано в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Топ 10 банків за депозитами*

(млн грн)

Показник	Назва банку	Депозити	В. т. ч. до запитання
1	ПРИВАТБАНК	191 960 099	51 668 703
2	ОЩАДБАНК	152 171 796	79 271 172

Продовження табл. 2.5

3	Укрексімбанк	82 395 504	55 545 548
4	УКРГАЗБАНК	56 639 113	26 514 108
5	Райффайзен Банк Аваль	44 256 190	34 016 054
6	УкрСиббанк	33 639 094	28 781 740
7	ПУМБ	33 194 380	17 174 921
8	АЛЬФА-БАНК	30 607 491	7 070 786
9	КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК	26 095 180	14 124 598
10	УКРСОЦБАНК	24 879 099	10 397 635

*- станом на 01.05.2017 р

З даної таблиці 2.5 рейтингу українських банків ми бачимо, що на початок 2017 року за даними НБУ усі чотири найбільші банки України за активами, а саме «Приватбанк» (231 млрд. грн), «Ощадбанк» (220,7 млрд. грн), «Укрексімбанк» (168,4 млрд. грн) та «Укргазбанк» (168,4 млрд. грн), є державними. Саме цим банкам належить 62 % ринку депозитів фізичних осіб та 51 % – юридичних. Наступними рейтингу йдуть банки в яких переважає частка іноземного капіталу.

2.2. Оцінка основних тенденцій залучення депозитів фізичних осіб у банках України

Найвагомішою складовою депозитних ресурсів банків є кошти фізичних осіб. Необхідно зауважити, що депозитні операції з фізичними особами відіграють одну з провідних ролей у діяльності банків і фізичних осіб одночасно. З позиції банків вони є основним, більш дешевим, ніж міжбанківські кредити, джерелом поповнення ресурсної бази та підтримки достатнього рівня їхньої ліквідності, з позиції фізичних осіб – джерелом накопичення та збереження вартості заощаджень. Отже, вони потребують

докладного аналізу з позиції забезпечення стабільності та зменшення витрат на формування ресурсної бази банків України [76].

Проводячи аналіз діяльності банків на депозитному ринку ми з'ясували, що у 2014 році відбулося погіршення економічної ситуації в країні. Основною причиною є воєнні події на сході, втрата економічних зав'язків з АР Крим, зниження споживчого та інвестиційного попиту. Згідно рис. 2.1 ми бачимо, що у 2014 – 2015 роках підвищуються ставки за депозитами у національній та іноземній валюті, оскільки зростає зацікавленість банків у нарощенні депозитної бази, а відповідно до таблиці 2.6 можна спостерігати динамічне зростання обсягу депозитів фізичних осіб.

Таблиця 2.6

Обсяг депозитних коштів фізичних*

(млн. грн)

Станом на початок року	Депозити фізичних осіб	у т. ч. до запитання
2013	369 905 863	74 445 147
2014	441 892 374	82 528 469
2015	422 732 149	97 257 097
2016	399 841 574	107 555 199
2017	435 826 372	115 295 565

*- станом на початок року.

Аналізуючи динаміку обсягу депозитних коштів за 2013 – 2017 роки, ми бачимо, що загальна сума зобов'язань у 2014 році зросла на 52 827 млрд. грн відносно 2013, а протягом 2015 – 2016 років спостерігається її зменшення на 42 051 млрд. грн у 2016 відносно 2014 року. У 2017 році можна говорити про покращення економічної ситуації та відновлення банківської системи спричиненою невизначеною політикою держави, зменшенням довіри до банківської системи, можливим дефолтом банків та девальвацією гривні. Також вагомим фактором відтоку депозитів була не визначена ситуація з ПриватБанком.

Виходячи з даних таблиці 2.6 кошти до запитання станом на початок 2017 року становлять 26,45 %, а це є позитивним явищем, оскільки банки можуть підтримувати свою ліквідність у довготривалому періоді.

Для оцінки якості депозитних ресурсів розраховуємо показники (табл. 2.7):

- коефіцієнт структури депозитних коштів;
- коефіцієнт структури депозитних коштів за строковістю.

Таблиця 2.7

Аналіз якості депозитних коштів фізичних осіб*

(%)

Показники	2016 рік	2017 рік	Відхилення (+, -)
Коефіцієнт структури депозитних коштів	36,80	35,97	-0,83
Коефіцієнт структури депозитних коштів за строковістю	35,01	39,07	4,06

*- станом на початок 2017 року

Коефіцієнт структури депозитних коштів визначається як співвідношення коштів до запитання до строкових вкладів і характеризує стабільність депозитної бази банку. Станом на початок 2016 – 2017 років даний показник знизився на 0,83 %, що з точки зору стабільності є сприятливим явищем й інформує нас про зменшення залежності від ліквідних коштів. Коефіцієнт структури депозитних коштів за строковістю відображає питому вагу депозитів фізичних осіб у структурі зобов'язань. У 2017 році значення цього показника зросло на 4,06 %, що означає низький рівень ліквідності в цілому з однієї сторони, але її зміцнення з іншої.

Якщо розглядати витрати банківських установ, то як ми можемо бачити з рис. 2.4 динаміка процентних ставок починаючи із 2015 року має негативну тенденцію, а це означає зменшення затрат банку на залучені кошти в залежності від терміну та виду валюти. Якщо ще на початку 2012 середня процентна ставка в національній валюті становила 14,61 %, а в іноземній –

6,04 %, то в 2015 році спостерігалось її найбільше значення 21,12 % та 8,15 % у гривні та в іноземній валюті відповідно, на початку 2017 року процентні ставки є найменшими за весь аналізуючий період і становлять 14,20 % та 3,15 %.

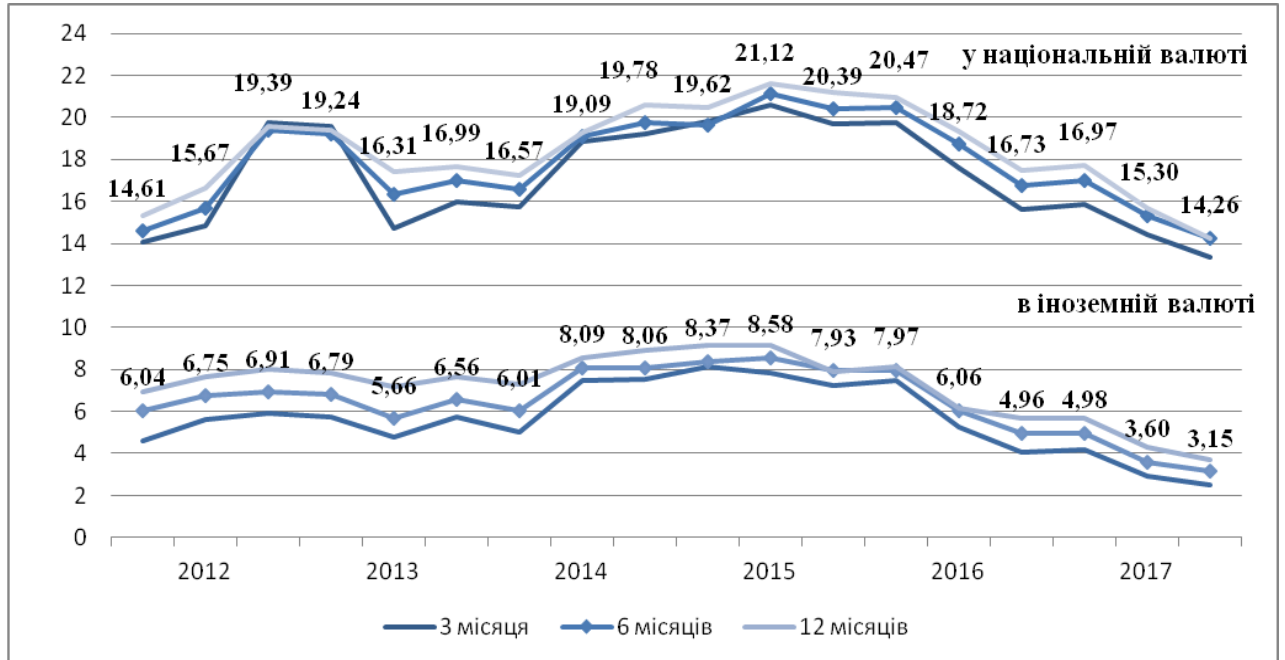


Рис. 2.4. Динаміка процентних ставок у національній та іноземній валюті за депозитами для фізичних осіб

Для аналізу сучасних тенденції розвитку депозитної політики в країні розглянемо депозитний портфель ПАТ «Ощадбанк», як системного та найбільш стабільного банку України, що посідає друге місце у загальному рейтингу за кількістю залучених депозитних коштів фізичних осіб, з часткою строкових вкладів не більше 22 %.

ПАТ «Ощадбанк» є одним із найстарішим банків України та може похвалитись одним з найбільшим потоків клієнтів. Якість обслуговування не є сильною стороною. Але починаючи з 2012 року, банк починає формувати імідж не тільки надійного але й інноваційного банку. Зараз наявність найбільшої мережі відділень не є показником. Клієнт потребує доступу 24/7 до свого рахунку та можливість здійснювати операції за ним. Саме тому було впроваджено інтернет банкінг функціонал якого розширюється з кожним

місяцем. Банк також розширює свою мережу банкоматів та терміналів самообслуговування. Відділення стають більш сучасними.

Упродовж 2013 – 2017 років депозитна база ПАТ «Ощадбанк» характеризується постійною тенденцією до зростання з 39 399 132 млн. грн - 2013 рік до 144 419 250 млн. грн - 2017 рік. Також потрібно звернути увагу на постійне зменшення частки коштів фізичних осіб з 77,53 % - 2014 рік до 47,88 % - 2017 рік (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Структура обсягів депозитів ПАТ «Ощадбанк» *

(млн. грн)

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Усього депозитів	39 399 132	46 340 930	55 328 183	93 437 692	144419250
Кошти фізичних осіб	29 853 659	35 927 188	36 550 124	53 947 725	69 147 979
Кошти юридичних осіб	9 545 473	10 413 742	18 778 059	39 489 967	75 271 271
Питома вага коштів фізичних осіб, %	75,77	77,53	66,06	57,74	47,88
Питома вага коштів юридичних осіб, %	24,23	22,47	33,94	42,26	52,12

*- станом на початок року

Основним параметром при аналізі депозитного портфеля є види залучених коштів та їх стабільна частина, яку банк використовує для забезпечення кредитування при мінімальному ризику ліквідності. Хоч строкові вклади і є найдорощим продуктом для банку, але вони повинні становити основну частину його ресурсів.

Оцінюючи строкові вклади на основі таблиці ми бачимо, що їх частка у загальному обсязі депозитів фізичних осіб збільшилась від 65,13 % (2013 році)

до 74,65 % (2017 році), у гривневому еквіваленті це від 19 442 931 млн грн до 51 616 712 млн грн – відповідно. В загальному частка строкових вкладів є досить великою, що збільшує витрати банку, але водночас забезпечує високу ліквідність його балансу.

Оскільки ПАТ «Ощадбанк» є державним банком, то основна кількість депозитних коштів державних підприємств знаходяться на його рахунках, окрім цього потрібно зазначити, що велика частина коштів юридичних осіб до банківської кризи 2014 – 2016 роках була у валюті, тому внаслідок девальвації гривні, частка цих коштів в гривневому еквіваленті зростає (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

**Структура обсягів депозитів фізичних осіб ПАТ «Ощадбанк»
у розрізі строковості***

(млн. грн)

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Кошти до запитання	10 410728	10 653521	9 693521	15 961209	17 531267
Питома вага, %	34,87	28,98	28,48	19,30	15,06
Строкові кошти	19 442931	25 273667	26 856603	37 986516	51 616712
Питома вага, %	65,13	70,35	73,48	70,41	74,65
Усього депозитів фізичних осіб	29 853659	35 927188	36 550124	53 947725	69 147979

*- станом на початок року

Позитивна тенденція залучення коштів в ПАТ «Ощадбанк» заставляє нас розглянути, які саме послуги банк пропонує своїм клієнтам, фізичним особам. Зараз є 5 ключових продуктів у національній та іноземній валюті:

- «Депозит онлайн». Можливість відкрити вкладу без відвідування банківської установи зі свого смартфона чи комп'ютера в кілька кліків. Банк додатково надає + 0,5 % до ставки у гривні, яку пропонують у відділенні та + 0,25 % у валюті. Зарахування коштів моментальне. Доступ до депозиту 24/7 через термінал чи додаток «Ощад24».

- «Мій депозит». Процентні ставки від 13 % до 14 % у гривні та від 2,5 % до 3,25 % у доларах. Бонус + 0,5 % для клієнтів, що отримують заробітну плату в банку. Для оформлення депозиту потрібно звернутись до відділення, маючи при собі мінімальний пакет документів. Дострокове повернення коштів не передбачене. Можливість поповнення вкладу від 200 грн., 10 дол. США, 10 євро. Мінімальна сума поповнення 1000 грн, 100 дол США / євро. Можливе готівкове або безготівкове поповнення.

- «Мій пенсійний депозит». Відкривається при наявності пенсійного посвідчення. Процентні ставки від 13,5 % до 14,5 % у гривні та від 2,75 % до 3,5 % у дол США. Діє програма лояльності при розміщенні коштів:

- 20 000,01 – 100 000,00 дол США + 0,25 % до депозитної ставки.

- 100 000,01 – 400 000 дол США + 0,50 % до депозитної ставки.

- Понад 400 000 + 0,50 % до депозитної ставки.

Відповідно у подарунок надаються платіжні картки MC Debit Standard, MC Standard та Visa Classic. Інші умови є аналогічними як при вкладі «Мій депозит».

- «Мій прогресивний депозит» Без можливості поповнення. Відсоткова ставка 9 % у гривні та 1 % у доларах США. Період відкриття 1 місяць. Мінімальний бонус при пролонгації +0,1 % та +0,05 %. Бонуси мають можливість збільшуватись протягом 11 пролонгацій. Інші умови аналогічні вкладу «Мій депозит».

- «Мобільні заощадження». Нарахування процентів за тимчасово вільні кошти на картковому рахунку. Вільне поповнення та зняття коштів через «Ощад24», банкоматі чи платіжному кіоску. Відсутня мінімальна сума вкладу. Необмежений строк розміщення. Процентні ставки: 9,0 % у гривні, 2,0 % у доларах США, 1,0 % у євро.

Отже, ми бачимо, що продукти стають все більше орієнтованими на клієнта. Вже не потрібно відвідувати відділення. А тимчасово вільні кошти немає потреби знімати з своїх рахунків, адже банк готовий за них платити. Банк старається покращувати якість свого обслуговування, а відділення стають все

більш сучасними та комфортними для клієнтів. Процентні ставки є відображенням надійності банку. Попри це, банк також веде досить агресивну рекламу. Саме тому ПАТ «Ощадбанк» і є лідером отриманих коштів в ТОП 10 банків за депозитами фізичних осіб (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Топ 10 банків за депозитами фізичних осіб в Україні

(млн. грн)

№	Банк	Депозити фізичних осіб	у т. ч. до запитання
1	ПриватБанк	153 486 888	33 141 292
2	Ощадбанк	69 918 981	15 128 823
3	Укрексімбанк	24 050 183	6 627 872
4	Альфа-Банк	17 887 614	2 711 439
5	Райффайзен Банк Аваль	17 314 062	10 897 960
6	Укрсоцбанк	15 800 559	3 747 886
7	Укргазбанк	14 697 488	3 444 205
8	ПУМБ	14 422 179	3 446 997
9	УкрСиббанк	11 442 399	9 218 598
10	Сбербанк	10 349 154	2 979 318

*- станом на 1 травня 2017 року

З наведених вище даних ми бачимо, що значна частина коштів фізичних осіб знаходиться в трьох банках, які на даний момент є в повній власності держави, відповідно до цього, держава 100 % гарантує всі депозити фізичних осіб, що перебувають на рахунках в цих установах.

У всіх інших банках згідно з Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" фонд повертає вклади які не перевищують 200 тис грн, всіх коштів в межах однієї установи.

Захист вкладників – фізичних осіб від втрати своїх заощаджень, сприяння стабільності і підвищення довіри до фінансової системи здійснюється через функціонування системи гарантування вкладів. У 1998 році був створений Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, завдяки функціонуванню якого збільшився приплив вкладів населення в банківську систему. Підкріпленням

дієвості його роботи було прийняття Верховною Радою України Закону «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб».

Станом на 01.09.2017 року учасниками ФГВФО є 91 банк. За весь час існування фонду було виплатили вкладникам неплатоспроможних банків станом на 01.09.2017 року 87 546,5 млн грн.

Ефективне функціонування системи гарантування вкладів сприяє підтримці довіри населення до банківської системи, оскільки банківські депозити залишаються провідним джерелом наповнення ресурсів банків і засобом зберігання грошей для більшості українців.

2.3. Сучасний стан депозитів юридичних осіб, розміщених у банках України

Депозити для юридичних осіб – спеціальні рахунки, що відкриваються банком для компаній, за якими кредитна організація виплачує певний відсоток.

Депозити можуть використовуватися юридичними особами з метою розміщення тимчасово вільних грошових коштів.

Як правило, банки пропонують юридичним особам строкові депозити, тобто розміщення грошей на певний, заздалегідь обумовлений у договорі термін. При цьому такий депозит може бути відкличним або безвідкличним – в залежності від того, чи має підприємство чи індивідуальний підприємець можливість витребувати грошову суму раніше терміну зазначеному в договорі. Найчастіше при достроковому розірванні депозитного договору виплачується знижений відсоток – наприклад, рівний вкладу до запитання.

З точки зору бухгалтерії розміщення депозиту є відкриттям окремого банківського рахунку. Більше того, юридичні особи можуть самостійно обирати той банк в якому триматимуть свої заощадження, і це не обов'язково має бути той, де знаходиться основний поточний рахунок, по якому надається розрахунково-касове обслуговування (РКО).

Про відкриття депозитного рахунку в банку, також як і про відкриття розрахункового рахунку, необхідно повідомляти податкові органи, Пенсійний фонд і Фонд соціального страхування.

У табл. 2.11 подано аналіз обсягу депозитних коштів юридичних осіб.

Таблиця 2.11

Аналіз обсягу депозитних коштів юридичних осіб*

(млн грн)

Станом на початок року	Депозити юридичних осіб	у т. ч. до запитання
2013	227 724 885	118 941 261
2014	261 021 859	137 341 291
2015	295 472 401	173 924 413
2016	360 453 818	238 133 729
2017	424 212 530	301 935 110

*- станом на початок року

Оскільки процентна ставка за вкладами є основним інструментом реалізації депозитної політики. Потрібно проаналізувати динаміку її зміни (рис. 2.5).

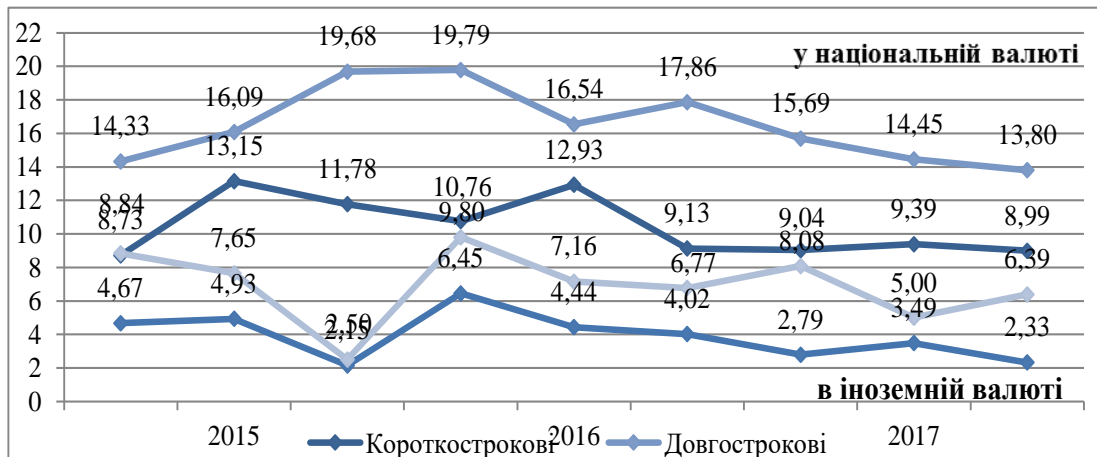


Рис. 2.5. Динаміка процентних ставок у національній та іноземній валюті за депозитами для юридичних осіб

Як можна бачити з наведених даних (див. рис. 2.5) найбільша середня процентна ставка була для довгострокових вкладів на кінці 2015 – початку 2016 роках в національній валюті 19,68 та 19,79 відсотків. Протягом досліджуваного

періоду відсотки по депозитах юридичних осіб починаючи з 2016 року продовжували падати по всіх валютах та за всіма періодами. З початку січня 2015 року довгострокові депозити в національній та в іноземній валюті зменшились на 0,53 та 2,34 відсотки. Короткострокові вклади у гривнях зросли на 0,19 %, а в валюті скоротились на 2,34 %.

Для аналізу вкладів юридичних осіб потрібно розглянути структуру депозитного портфеля (рис. 2.6).

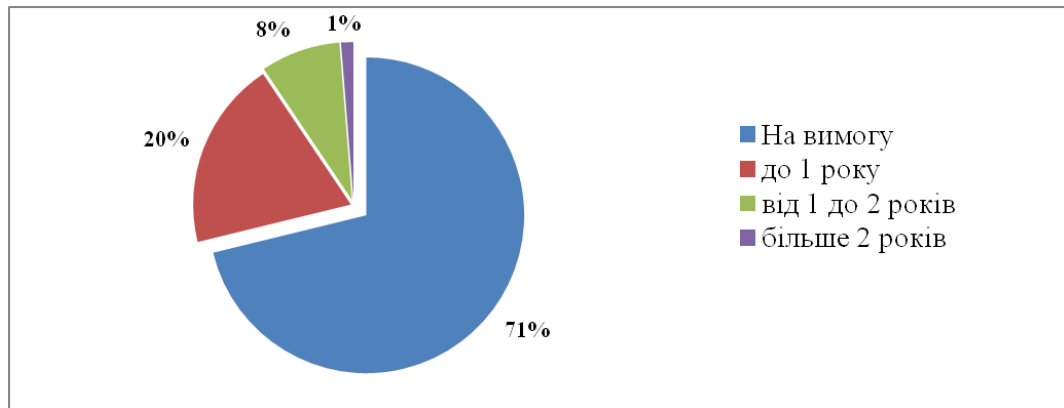


Рис. 2.6. Структура депозитних вкладів щодо строку їх дії станом на початок січня 2017 року

Так, одним із основних факторів є термін на який клієнт залучив свої кошти, оскільки, як вже зазначалось вище, банкам потрібно планувати свою діяльність та підтримувати ліквідність в розрахунку на майбутні періоди.

Виходячи з даних таблиці, бачимо, що понад 71,18 % або 301,935 млрд грн всіх зобов'язань юридичних осіб, є депозитами до запитання, при цьому термінові депозити до 1 року становлять 20 %. Частка вкладів більше одного року становить 9 %, ці кошти банк може використовувати для інвестування в довгострокові проекти.

Якщо розглядати структуру депозитів з огляду на валюту (рис. 2.7), то станом на початок січня 2017 року вклади в іноземній валюті становили близько 53 % або 224,832 млрд в гривневому еквіваленті, причиною цього є девальвація національної валюти та значна доларизація клієнтського портфеля. Хоч і більшість організацій не веде діяльність пов'язану з іноземною валютою,

але відтік депозитів у гривні та девальвація національної валюти є основними причинами росту частки депозитів в іноземній валюті.

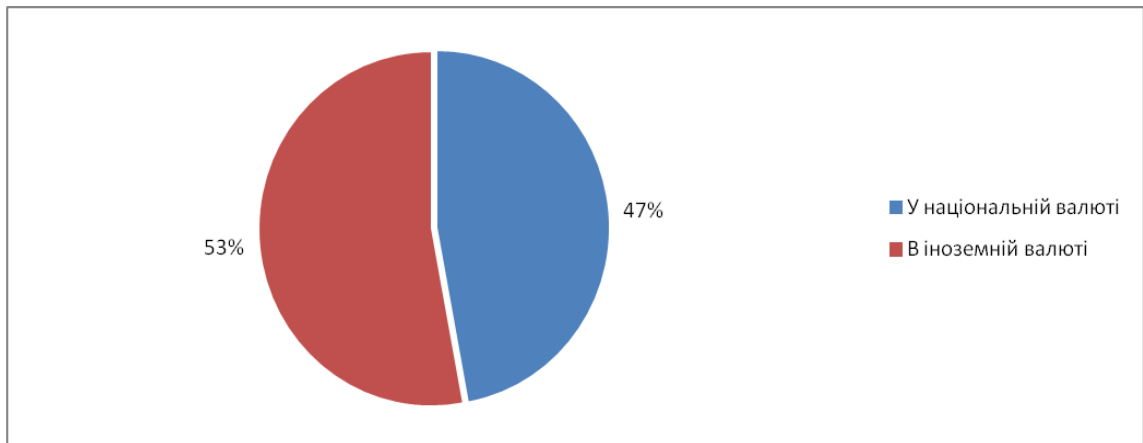


Рис. 2.7. Структура депозитних вкладів щодо валюти розміщення коштів станом на початок січня 2017 року

Для ще більшого аналізу структури вкладів юридичних осіб розглянемо, які саме галузі економіки займають найбільшу частку в зобов'язаннях банківських установ (рис. 2.8).

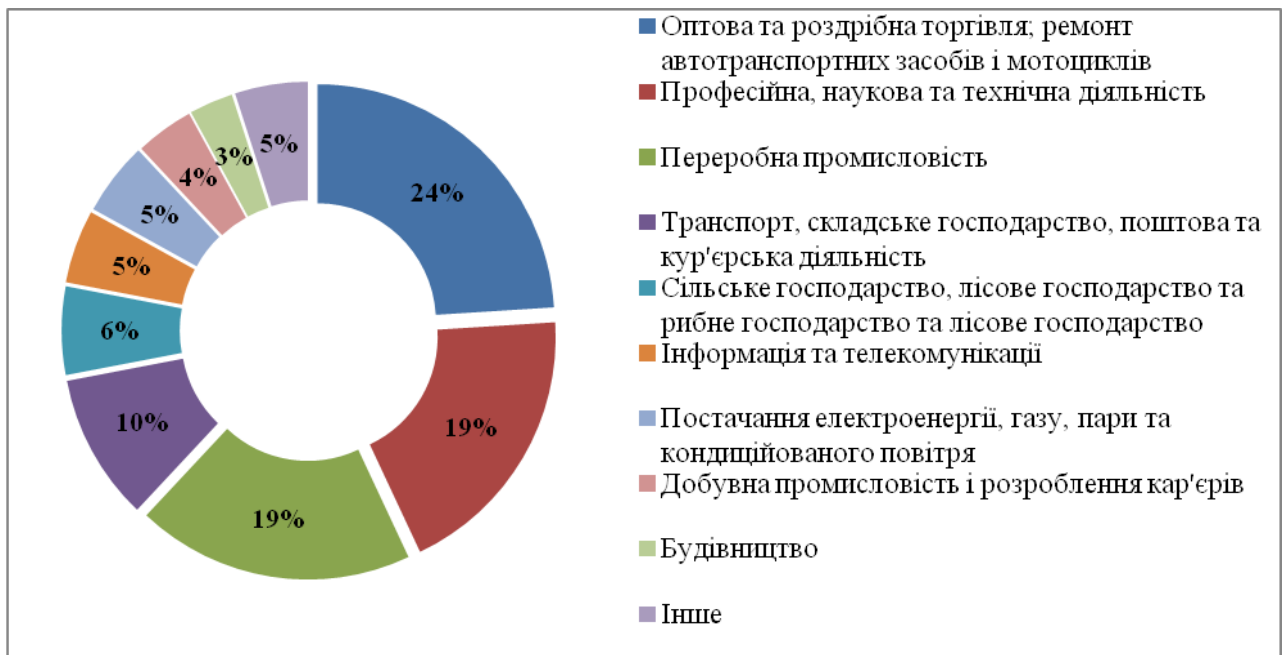


Рис. 2.8. Структура депозитного портфеля юридичних осіб залежно від галузі діяльності станом на початок 2017 року [5]

Так, згідно даних НБУ, більше 24 %, або 101 811 млрд грн, вкладів розміщених із сфери оптової торгівлі та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, друге місце займає професійна, наукова

та технічна діяльність близько 19 % всіх зобов'язань, з такою самою часткою і переробна промисловість. Також значну частину вкладів становить підприємницька діяльність яка пов'язана із наданням послуг транспортування, складського господарства, поштового та кур'єрського зв'язку – 10 % або 42 421 млрд грн.

Для успішного функціонування та розширення діяльності фінансової установи вже не достатньо залучати кошти за нижчою ціною, а розміщувати їх за вищою. Потрібно створювати ефективну систему менеджменту банку. Щоб бути дієвим в конкурентній боротьбі за клієнта банки повинні пропонувати нові продукти та слідкувати, а в деяких випадках і задавати тренди на ринку депозитних послуг.

Щоб відповідати бажанням клієнтів банки поділяються на спеціалізовані та універсальні. Хоч в загальному розумінні банківська установа і є універсальною організацією, але спеціалізовані банки в більшій мірі орієнтуються на свого основного клієнта, а крім цього здійснюють основні операції.

Стосовно клієнтської спеціалізації комерційних банків, то за цією ознакою можуть бути виділені галузеві банки, операції яких тісно пов'язані з особливостями господарської діяльності підприємств різних галузей економіки, сезонними та іншими коливаннями в кругообороті капіталів, специфікою виробництва і збуту продукції. Крім цього, спеціалізовані за таким критерієм банки можуть орієнтувати свою діяльність не лише на підприємства певної галузі, але і на конкретних клієнтів (наприклад, біржові банки, що спрямовують свої ресурси в першу чергу на розвиток біржової торгівлі та кредитування угод, що укладаються на біржах) [49].

Для аналізу депозитних тенденцій портфелю юридичних осіб розглянемо роботу Укрексімбанку. За велечиною коштів юридичних осіб банк посідає друге місце з обсягом на його рахунку 13,75 % всіх вкладів або 58 345 млрд грн (табл. 2.14).

За даними дослідження інтернет видання «50 провідних банків України» в рейтингу «Обслуговування юридичних осіб» перше місце займає Укрексімбанк. Основними критеріями оцінювання була середньозважена процентна ставка за рік, нарахування процентів на залишок, вартістю відкриття поточного рахунку, час на відкриття рахунку, вартість обслуговування за системою «банк-клієнт», наявність власної інкасації, вартістю підключення та обслуговування еквайрингу, кількості відкритих рахунків юридичних осіб, доля в структурі загального портфеля по відношенню до депозитних вкладів.

Протягом 2013 – 2017 років депозити юридичних осіб в АТ «Укрексімбанк» зросли з 29 038 млрд грн до 59 314 млрд грн або на 104,42 %. На початку 2014 року кошти на рахунках юридичних осіб зменшились відносно 2013, але уже протягом року і в наступні періоди ми бачимо постійне їх нагромадження. Частка депозитів юридичних осіб на початок 2013 року становить 64,76 %, а у 2017 – 70,81 %. Отже, за даними таблиці 2.12 можна зробити висновок, що даний банк у своїй діяльності більш спрямований на залучення коштів суб'єктів господарювання, а не фізичних осіб.

Таблиця 2.12

Структура обсягів депозитів АТ «Укрексімбанк» станом на початок року

(млн. грн)

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Депозити фізичних осіб	15 803	17 266	21 870	24 376	24 456
Депозити юридичних осіб	29 038	25 704	38 255	53 302	59 314
Усього депозити	44 841	42 970	60 125	77 678	83 770
Питома вага коштів юридичних осіб в загальній структурі депозитів, %	64,76	59,82	63,63	68,62	70,81

Для більш повної оцінки депозитного портфелю розглянемо його структуру у розрізі строків залучення коштів (табл. 2.13). Виходячи з даних таблиці ми бачимо що протягом 2013 – 2017 років збільшувалась частка вкладів

до запитання. Якщо ще протягом 2013 – 2014 цей показник знаходився у межах 40 – 50 %, то на початок 2016 року він становив 57,47 %, що на 10,72 % більше чим у 2015 та на 16,35 % ніж у 2014 році. На початку 2017 року частка термінових вкладів становила 58,36 % або 48 889 млрд грн, а це говорить про те, що банку важко впливати на свою ліквідність, хоч і ці пасиви значно дешевші чим кошти на строкових рахунках.

Таблиця 2.13

Структура обсягів депозитів юридичних осіб АТ «Укресімбанк» у розрізі строків залучення коштів

(млн. грн)

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Кошти до запитання	20 519	17 669	28 106	44 640	48 889
Питома вага, %	45,76	41,12	46,75	57,47	58,36
Строкові кошти	24 322	25 301	32 019	33 038	34 881
Питома вага, %	54,24	58,88	53,25	42,53	41,64
Усього депозити юридичних осіб	44 841	42 970	60 125	77 678	83 770

АТ «Укресімбанк» пропонує зручний інструмент управління тимчасово вільними коштами шляхом розміщення їх на депозитному рахунку. Враховуючи побажання кожного клієнта, банк розробив ряд депозитів з різними термінами розміщення, відсотковими ставками й умовами виплати відсотків. З огляду на фінансові можливості та планування грошових потоків юридичні особи можуть відкрити на визначений строк депозитний рахунок у національній валюті, доларах США, євро та російських рублях. Кожен самостійно може вибрати саме той вид вкладу, який максимально задовольняє потреби і можливості організації.

Таблиця 2.14

Топ 10 банків за депозитами юридичних осіб в Україні

(млн. грн)

№	Банк	Депозити юридичних осіб	у т. ч. до запитання
1	Ощадбанк	82 252 815	64 142 349
2	Укрексімбанк	58 345 321	48 917 676
3	Укргазбанк	41 941 625	23 069 903
4	ПриватБанк	38 473 211	18 527 411
5	Райффайзен Банк Аваль	26 942 128	23 118 094
6	УкрСиббанк	22 196 695	19 563 142
7	Креді Агріколь Банк	20 124 612	11 765 870
8	ПУМБ	18 772 201	13 727 924
9	СітіБанк	16 718 154	15 482 171
10	ОТП Банк	13 833 994	11 246 992

Станом на 1 травня 2017 року перші чотири позиції за кількістю сконцентрованих коштів юридичних осіб займають державні або частково державні банки. На їх рахунках перебуває 221 013 млрд грн або 51,20 % всіх заощаджень юридичних осіб.

Основними критеріями для визначення відсоткової ставки є сума депозиту, строк на який залучені кошти, валюта та умови нарахування відсотків.

Для корпоративних клієнтів, малого та середнього бізнесу банк пропонує наступні види депозитів:

- «Депозитна лінія» – банківський вклад, який поєднує режим поточного рахунку та дохідність строкового депозиту. Строк дії від 276 до 2555 днів; щомісячна виплата відсотків; можливе зменшення суми депозиту без зниження ставки, мінімальний залишок повинен становити 10 000 грн або 2 тис доларів США; можливе дострокове розірвання договору, відсотки в такому випадку перераховуються за ставкою 0,05 % річних за остатній річний період, визначений договором, проценти за минулий період виплачуються в повному обсязі; відсоткова ставка встановлюється для кожного клієнта індивідуально в залежності від мінімальної суми не знижувального залишку, виду валюти та строку розміщення; відсоткова ставка фіксована.

- «Зі сплатою відсотків щомісяця» – регулярна сплата відсотків. Строк дії від 93 до 2555 днів; поповнення депозиту не передбачено, виплата процентів

щомісячно на поточний рахунок; умови розірвання договору аналогічні попередньому вкладу; при переоформленні вкладу на новий термін діє програма лояльності по збільшенню відсоткової ставки.

- «З капіталізацією відсотків» – нарахування відсотків на раніше сплачені відсотки.. Строк дії від 93 до 2555 днів; можливе поповнення вкладу, але у період не пізніше за 60 днів до закінчення строку дії або річного періоду; капіталізація відсотків; виплата відсотків та суми вкладу для вкладів до 367 днів у кінці строку, від 368 – щорічно; можливе дострокове повернення вкладу; діє програма лояльності; депозит може виступати у якості забезпечення по активних операціях.

- «З виплатою відсотків у кінці строку» – максимальний процентний дохід. Строк дії від 93 до 2555 днів; поповнення вкладу не допускається; виплата відсотків аналогічна як і в попередньому вкладі; можливе дострокове повернення вкладу; найвищий розмір відсоткової ставки; відсоткова ставка фіксована; може виступати у якості забезпечення по активних операціях; гарантує стабільний дохід.

- «Короткострокові депозити» – максимальна ефективність використання тимчасово вільних коштів. Уклавши договір строком на 1 рік, клієнт має можливість максимально ефективно використовувати свої кошти розміщуючи їх на короткий строк від 1 до 92 днів; банк дає можливість оперативно управляти своїми коштами; відсоткова ставка є вища чим на залишки на поточних рахунках; можливість розміщення коштів на вихідні та святкові дні; можливість дострокового повернення депозиту.

- «Депозити у банківських металах зі сплатою процентів у кінці строку» - цей депозит орієнтований на клієнтів які мають вільні грошові кошти і хочуть їх надійно інвестувати зберігаючи від інфляції. Строк депозиту 30 днів; валюта депозиту золото (AU); мінімальна маса депозиту 1 000 грамів; поповнення вкладу не передбачене; часткова видача вкладу прирівнюється до розірвання договору. Даний депозит є стійкий до впливу економічної та політичної

ситуації в країні та дає можливість отримати додатковий прибуток при зростанні ціни на банківські метали на міжнародному ринку.

Депозити відкривається за наявності мінімального пакету документів, який банк визначає індивідуально для кожного клієнта.

Згідно Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» держава захищає права фізичної особи-підприємця, що уклала, або на чю користь укладено депозитний договір.

Проаналізувавши законодавство України можна стверджувати, що для юридичних осіб немає правових норм, які б гарантували повернення коштів, що знаходились на рахунках банку, який визнано неплатоспроможним. Процедура ліквідації банку передбачена Розділом VIII Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» містить положення, за яким після прийняття Національним банком України рішення, щодо відкликання банківської ліцензії та ліквідацією банку, Фонд публікує дану інформації в офіційних джерелах. Протягом 7 днів з дня початку ліквідації та 30 днів з моменту опублікування офіційної інформації НБУ, юридична особа повинна звернутись до Фонду з вимогою виплати своїх коштів. Після закінчення даного терміну, вважається, що всі умови на користь клієнта банку були погашені.

Протягом 90 днів Фонд складає реєстр акцептованих вимог кредиторів, тобто визначається сума заборгованості кожного клієнта та черги погашення. Вимоги, особи яких не були внесені в цей реєстр не підлягають виплаті. Фонд розміщує інформацію з реєстром на своєму офіційному сайті, на сайті неплатоспроможного банку та на стінах цієї установи. Згідно законодавства України юридична особа має право, протягом 20 днів з моменту публікації цієї інформації, оскаржити рішення, щодо внесення її в список акцентованих осіб у судовому порядку.

Юридичні особи згідно законодавства відносяться до сьомої черги (усього їх 10) виплати зобов'язань банку. Задоволення вимог кожної наступної черги відбувається по мірі надходження коштів від продажу активів банку за умов виконання вимог попередньої черги. Якщо такі вимоги не вдається виконати у

зв'язку з недостатнім рівнем отриманого обсягу ресурсів від продажу майна, то Фонд виконує свої виплати пропорційно до суми зобов'язань перед клієнтами в межах даної черги. Якщо клієнт банку не згідний з частковим відшкодуванням його коштів, то суму його вимог не враховується при пропорційному розподілі, а вимоги до банку вважають погашеними

Станом на 01.07.2017 року вклади фізичним особам та фізичним особам підприємцям були покриті в розмірі 98,6 %. Статистики, щодо задоволення вимог юридичних осіб на сайті Фонду немає. Але сама процедура банкрутства показує, що вимоги юридичних осіб виконуються вкрай рідко, у зв'язку з недостатністю коштів від продажу активів банку.

Відсутність законодавства, яке б могло гарантувати вклади юридичних осіб призводить до того, що частка коштів розміщених на банківських рахунках є вкрай малою та в більшій мірі складається з депозитних вкладів на вимогу та вкладів у банках які належать державі або в установах з іноземним капіталом, що зменшує ризики ліквідації цих банків (див. табл. 2.14) [55].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Нестабільна ситуація в Україні вплинула на банківську систему. З 2013 по II квартал 2017 року визнано неплатоспроможними 90 банків. Основною причиною цього є низька ліквідність капіталу та порушення законодавства. Відповідно до цього, оцінка ліквідності повинна відбуватись комплексно, щоб виявити та усунути даний ризик до його настання.

Девальвація національної валюти стала однією із ключових причин валютного та кредитного ризиків, що посприяло відтоку депозитних коштів з банківських установ.

Станом на початок 2017 року обсяг депозитів зріс відносно попередніх років, однак спостерігається збільшення частки короткострокових вкладів, що свідчить про нестабільність ресурсної бази. Загальна сума депозитів на рахунка в чотирьох державних банках складає 62 % – фізичних осіб та 51 % юридичних.

Кошти фізичних осіб є найбільш вигідні та найстабільніші для проведення банківської діяльності. Проаналізувавши обсяг коштів на депозитних рахунках фізичних осіб, станом на початок 2017 року можна говорити про зростання всіх показників банківської діяльності.

Система гарантування вкладів сприяє підвищенню стабільності та довіри населення до фінансової системи. Зараз, концентрація коштів фізичних осіб у державних банках пов'язана з 100 % гарантією вкладів. У інших установах ФГВФО страхує суму, що не перевищує 200 тис. грн.

Депозитні рахунки для юридичних осіб створенні для розміщення тимчасово вільних коштів. При відкритті депозитного рахунку в будь-якому банку, потрібно попереджати податкові органи, Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування.

Ставки за депозитами мають тенденцію до спадання протягом 2015 – 2017 року. Частина коштів юридичних осіб до запитання становить 71 %, а основною валютою є іноземна, що становить 53 %. Повернення коштів юридичним особам Фондом гарантування вкладів є не досконалим та потребує значних змін.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

3.1. Зарубіжний досвід реалізації депозитної політики комерційними банками

Процентна політика як основний інструмент депозитної політики визначається кожною установою індивідуально. Але в одночасно з цим кредитні установи орієнтуються на поведінку інших банків на ринку в даній країні та, перш за все, на облікову ставку національного банку. Даний показник поміщає ставку в «коридор» мінімальних та максимальних значень.

Загальна поведінка полягає в тому, що чим менша облікова ставка центробанку тим менші відсотки по депозитах. Оскільки при зменшеній ставці банку легше залучити кошти у нацбанку чим на ринку у вкладників. Крім цього в деяких країнах, наприклад Швейцарії в банку при розміщенні коштів враховують статус клієнта, сума вкладу та місце його проживання. Відповідно для нерезидентів будуть запропоновані кращі умови для розміщення власних заощаджень.

Політика ФРС США та ЄЦБ у 2014-2015 роках, полягала в тому, щоб на залишок коштів по кореспондентських рахунках, який перевищує певний рівень, накладаються негативні проценти. Офіційне обґрунтування цьому є те, що банкам буде не вигідно тримати свої кошти на рахунках і вони будуть направляти свої збереження в реальний сектор економіки.

Проте, дана політики призвела до того, що, банки, почали інвестувати свої кошти в фінансовий сектор, який є спекулятивний, а також знижувати відсотки по вкладах.

Швейцарський національний банк увів негативні проценти на кошти, які перевищували 20-ти кратний розмір суми, які банки мали депонувати у Нацбанк. В свою чергу банки перевели цю суму на своїх клієнтів. Відповідно: з

січня 2016 року Альтернативний банк Швейцарії ввів негативні відсотки на ту частину вкладів, що перевищувала, 100 000 франків; з червня 2016 року для азіатських клієнтів негативні проценти ввів Julius Bär; з лютого 2017 року Postfinance застосував негативні відсотки з суми, яка перевищує 1 млн франків.

До недавнього часу найбільші відсотки за депозитами були виплачені банками в Зімбабве. У 2016 році процентна ставка перевищила 120 % на щорічній основі.

Станом на початок вересня 2017 року перше місце в даному рейтингу посідає Узбекистан з річною ставкою 20 %. На другому є Аргентина, де доходи від депозиту через рік після сплати в банку перевищують 18,5 відсотків. Далі в списку знаходиться Україна з ставкою 16,5 %.

Ставка банківських депозитів в Ірані, Монголії та Азербайджані знаходиться в середньому на рівні 14%. У європейських країнах дорогі ставки зустрічаються ще в Грузії, Туреччині та Росії від 7 до 11,5 відсотка. В континентальному розрізі найбільші ставки в Азії - 20 % та Південній Америці 18,6 %. Якщо до високорозвинених країн то в США та Канаді відсоткова ставка на рівні 1,7%, в Японії – 0,1% на вклади строком більше одного року (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Депозити деяких країн Європи станом на 1 вересня 2017 р. [81]

Країна	Показник інфляції	ВВП на душу населення, доларів США	Населення	Процентна ставка	Валюта вкладу
Україна	49%	6,665	42,977,367	16.50%	UAH
Грузія	4.1%	6,145	4,490,500	11.50%	GEL
Туреччина	7.8%	13,905	76,667,864	10.00%	TRY
Росія	8.9%	14,913	146,149,200	7.00%	RUB
Ісландія	3.9%	41, 000	328,170	3.75%	ISK
Італія	2.3%	29,418	60,783,711	2.00%	EUR

Продовження таблиці 3.1

Великобританія	2%	34,388	64,105,654	2.00%	GBP
Норвегія	1.9%	53,471	5,156,450	1.40%	NOK
Польща	4%	18,837	38,496,000	0.99%	PLN
Болгарія	4.2%	13,789	7,245,677	0.25%	BGN
Австрія	3.3%	39,634	8,527,230	0.15%	EUR
Фінляндія	2.2%	36,236	5,468,609	0.15%	EUR
Португалія	0.4%	23,361	10,477,800	0.15%	EUR
Німеччина	2.2%	34,388	80,767,000	0.10%	EUR
Чехія	1.4%	27,062	10,521,600	0.05%	CZK

За даними аналітиків BGŻ Optima висока процентна ставка вказує на значний рівень інфляції та нестабільну ситуацію в країні. Для прикладу, якщо ціни протягом минулого року в Узбекистані зросли в середньому на 40 %, а прибуток з депозитів становить 20 %, то можна стверджувати, що вкладники в наслідок високої інфляції втратив одну п'яту своїх заощаджень. В країнах з низькими ставками, а отже з стабільною економікою це має наступний вигляд. Якщо вірити в прогнози Національного банку Польщі на 2018 рік, то у наступні 12 місяців рівень цін в країні може зрости на 0,5 відсотки. З середньою процентною ставкою в 1 відсоток. Реальні заощадження людей зростуть на 0,5 %. У Швейцарії роками спостерігається нульова ставка інфляції, яка не зменшує зберігання, а навпаки їх збільшує, навіть при мінімальній ставці, оскільки, в наслідок відмовлення прив'язки франка до євро, що сталось 15 січня 2015 року, в країні спостерігається дефляція, але потрібно розуміти, що це діє тільки на вклади розміщені в національній валюті.

Відсотки за депозитами – це вид пасивних доходів що підлягають оподаткуванню і тому з 1.08.2014 року банки як податкові агенти утримують прибутковий податок. Кожного року до Податкового кодексу України вносяться зміни щодо оподаткування пасивних доходів громадян. Оподаткування відсотків у 2014-2015 роках стало додатковим фактором що спонукав процес відтоку депозитів з банківської системи, оскільки відсотки на той час не покривали рівня офіційної інфляції. Звільнено від оподаткування доходи у вигляді відсотків, нарахованих на зарплатні, пенсійні та соціальні рахунки фізичних осіб [20].

З 1 січня 2017 року Законом України від 21 грудня 2016 року № 1797-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» ставка податку становить 18 %, а військовий збір в розмірі 1,5 % від суми нарахованих процентів.

Оподаткування депозитів це один з способів наповнення державного бюджету країни. Застосування податку зустрічається також і в провідних країнах світу, але чим більш розвинена країна, тим вища ставка оподаткування:

- в Японії та Швейцарії – 15 %;
- в Німеччині 25 %;
- Ірландії – 41 %;
- в Нідерландах – до 52 %;
- у Франції та Іспанії – 25 %.

В більшості країн цей показник був введений в наслідок світової фінансової кризи 2008 року.

Серед країн, що сплачують податок на банківські депозити, присутні Польща, Литва, Латвія, Угорщина, Болгарія та інші країни. В країнах Євросоюзу навіть було прийнято Директиву Ради ЄС “Про оподаткування доходу із заощаджень у формі виплати процентів”, згідно з якою у випадку відмови ідентифікації отримувача – фізичної особи – процентного доходу, передбачалося утримання податку з джерела за ставкою 15 % (20 % – з 1 липня 2008 р. та 35 % – з 1 липня 2011 р.) [71].

Крім країн членів ЄС дана Директива поширюється на такі юрисдикції: Швейцарію, Ліхтенштейн, Монако, Андорру, Віргінські острови.

Прийняттям Міжнародним валютним фондом пропозиції про запровадження оподаткування банківських депозитів слугувало погіршення державних фінансів багатьох країн світу в 2013 році. Прикладом є Кіпр, де криза дефолту призвела до підвищення податкових ставок в 2 рази, до 30 %, а також введення одноразового податку в розмірі від 6,75 % до 9,9 % в залежності від розміру депозиту.

У світі здебільшого використовують одну з трьох загальноприйнятих систем оподаткування депозитів населення:

1) податок сплачується фінансовим агентом при виплаті процентів. Платник не бачить сплачених коштів і отримує так б мовити зменшену ставку відсотків. При цьому банки здебільшого залучають кошти зазначаючи ставку без оподаткування;

2) у Швеції, Данії та Нідерландах процентні доходи включаються платником податку в щорічну податкову декларацію і обкладаються податком з діючою шкалою оподаткування доходів;

3) в Німеччині, Франції та Іспанії застосовують передоплату для стягнення податку на проценти. Податок сплачується як авансовий платіж. При розрахунку наперед сплаченого платежу дана сума вираховується із податкового зобов'язання клієнта.

У світовій банківській практиці всі мобілізовані ресурси поділяють за способом акумуляції на депозитні і недепозитні. Мобілізація ресурсів недепозитними методами – це залучення банком ресурсів у вигляді позик на фінансовому ринку, що здійснюють у формі міжбанківських кредитів і кредитів центрального банку, операцій із цінними паперами на вторинному фондовому ринку, а також позик на ринку євродоларів. У практичній діяльності банку часто виникає ситуація, коли залучених банком депозитних ресурсів недостатньо для здійснення запланованих кредитно-інвестиційних операцій. Таким чином, утворюється різниця між розміром кредитів та інвестицій, які

необхідно профінансувати, і наявною сумою депозитів. Для покриття цієї різниці й використовують ресурси, залучені шляхом здійснення банківських недепозитних операцій. Ці ресурси є надважливими для підтримання достатнього рівня банківської ліквідності, тому їх використовують банки в міру необхідності [30].

Впровадження зарубіжного досвіду, щодо організації заощаджень населення підвищить ефективність депозитно портфелю в цілому. Основна увага повинна бути приділена накопичувальним інвестиційним схемам, які вже давно функціонують закордоном.

Реформування системи пенсійного забезпечення України має створити належні умови для підвищення рівня пенсій, раціонального перерозподілу функцій між державою, роботодавцями і працюючими щодо соціального захисту громадян похилого віку, а також залучати накопичувані пенсійні кошти для реалізації політики економічного зростання [77].

1 січня 2004 року набрав чинності Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", який визначив структуру системи пенсійного забезпечення в Україні, яка складається з трьох рівнів. На третьому рівні є система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення [67].

Банки як фінансові посередники повинні надавати послуги з додаткового пенсійного забезпечення. Наприклад, у Великобританії працівники укладають договір з роботодавцем, за яким він відраховує внески в банк на пенсійне забезпечення і за рахунок цього формується досить велика пенсія, яку працівник може регулювати самостійно. В Швеції такий договір заключає близько 90 % всіх працівників. У США та Німеччині більшість працівників самостійно вибирають спосіб заощадження (купівля нерухомості, створення фонду цінних паперів, укладання договору про довготривалі ощадні внески,

про страхування життя з метою накопичення коштів, про пенсійне страхування). Даний ринок в Україні, ще не заповнений.

Крім пенсійних рахунків можливе запровадження рахунків на оплату навчання, купівлі житла, тобто тих вкладів, які б залучали клієнтів на довготривалі періоди та робили позичальника зацікавленим у роботі свого банку. Фінансові установи збільшували капітал банку за рахунок найбільш ліквідних коштів.

Розглядаючи міжнародне порівняння щодо гарантування вкладів, то у всіх країнах Європейського Союзу його було встановлено на рівні 100 000 євро. Розглядаючи цю суму в номінальному вираженні, можна стверджувати, що вона є диференційована для всіх країн, оскільки купівельна спроможність грошей та рівень заощаджень населення різний. Хоч і сума гарантування внесків значно підвищилась, проте на зобов'язання банків перед фізичними та юридичними особами це суттєво не вплинуло.

Банківський союз був створений, зокрема, для вдосконалення положень Європейського союзу, щодо захисту прав вкладників у разі ліквідації банківської установи та мінімізації паніки з сторони вкладників, щодо збереження своїх коштів. Дана необхідність створення для загальної стабільності фінансового ринку.

Відповідно до положень, всі депозити (приватні чи комерційні) в певному банку, що входить до системи, захищені до 100 000 євро. Крім того, захищені:

- пенсійні фонди малих та середніх підприємств;
- депозити державних органів із бюджетом, що не перевищує 500000 євро;
- депозити понад 100 000 євро для конкретних житлових та соціальних цілей.

Система гарантування депозитів може також фінансувати реструктуризацію і впорядковану ліквідацію банку (згідно з відповідними правилами ЄС) і в жорстких умовах - не допустити банкрутства банку .

Всі банки повинні приєднатися до системи. Як учасники, вони платять внески відповідно до їх профілю ризику та інших факторів. Ці внески збираються у вигляді фонду. Кошти, зібрані таким чином, повинні в кожній державі-члені до 2025 року досягти рівня, що відповідає 0,8% захищених депозитів .

Фонди будуть зберігатися у вигляді активів з низьким ступенем ризику, які можуть легко зживати у випадку банкрутства (або ризику банкрутства) банку. При необхідності та за певних умов, системи зможуть позичати гроші один від одного.

Що стосується методу фінансування системи у країнах єврозони, то більшість вибрала метод авансового платежу (*ex-ante*), що полягає у залученні коштів для поступового накопичення потенціалу фінансового фонду установи. Цей метод є кращим, у зв'язку з тим, що банки регулярно мають сплачувати гарантійні внески, які визначаються як певний відсоток від бази розрахунку (сукупного розміру вкладів, рівня активних ризиків банку та ін.). У випадку ліквідації банку дані кошти можна використати негайно. Даний механізм фінансування застосовується і в Україні, і в США. Метод по факту (*ex post*) є більш ризиковий, оскільки кошти банки переказують лише після оголошення банкрутства. Даний метод є ефективний у країнах з строгим банківським наглядом та стабільною економікою.

Кожна фінансова установа для підвищення ефективного обслуговування клієнтів банку повинна аналізувати діяльність банків-конкурентів, щодо їх переваг у залученні вкладів. Оскільки банки сьогодні намагаються привернути своїх клієнтів новим видом послуг пропонуючи технічні та маркетингові новинки. Одним з видів нових депозитів у світі вважають депозитні сертифікати та брокерські депозити.

Для проведення успішної депозитної політики, необхідно перш за все визначити ліквідність банку. У зарубіжній практиці ліквідність вимірюють на основі двох методів: метод фінансових коефіцієнтів, що обчислюються за

балансом банку та метод визначення потреби в ліквідних коштах з урахуванням аналізу оборотів за активами і пасивами балансу банку у відповідних періодах.

Метод коефіцієнтів передбачає встановлення кількісних співвідношень між статтями балансу. В більшості країнах світу цей показник співвідношення визначається національним банком країни, але в деяких країнах, наприклад в США, його вводять самі банки.

Накопичений банками досвід зумовив часте застосування певних показників, при визначенні співвідношення ліквідних активів і депозитів:

$$\frac{\text{Первинні резерви (Каса + Кореспондентський рахунок в центральному банку)}}{\text{Загальна сума депозитів}} \quad (3.1)$$

$$\frac{\text{Первинні + Вторинні резерви (державні цінні папери)}}{\text{загальна сума депозитів}} \quad (3.2)$$

Через ці показники встановлюється безпосередній зв'язок між ліквідними активами і зобов'язаннями у вигляді депозитів, що підлягають виконанню. Рівень першого показника (3.1) для забезпечення ліквідності банку прийнятний в розмірі не менше 5-10 %; рівень другого (3.2) – не менше 15-25 %. Другий показник використовується також в Японії (як обов'язковий для виконання всіма банками), там його рівень не повинен бути меншим за 30%.

У США для оцінки ліквідності використовуються показники співвідношення суми виданих кредитів і депозитів (чим більше його значення перевищує 1, тим ліквідність банку нижча) і частки кредитів в загальній сумі активів як відображення їх диверсифікованості (цей показник прийнято вважати оптимальним при рівні 65 -70%).

Для оцінки ліквідності застосовується також показник, що відображає здатність активу швидко обмінюватися на готівку. Він обчислюється як відношення ліквідних активів до загальної суми активів. Ліквідні активи включають лише залишки коштів у касі, грошові кошти в дорозі, на валютних рахунках, залишки по рахунках ностро в центральному банку і в інших банках.

Чим вище цей показник, тим вище ліквідність і нижча прибутковість. Мета менеджменту в галузі управління ліквідністю - оптимальне співвідношення ліквідності і прибутковості.

Можливість при необхідності за помірну плату швидко залучити ресурси з міжбанківського ринку і від центрального банку і усунути тимчасовий недолік ліквідних коштів розглядається як ознака високої ліквідності банку, а велика частка зовнішніх запозичень свідчить про низьку ліквідність банку. Тому додатково аналізують:

- 1) частоту запозичень;
- 2) умови запозичення (із заставою або без застави);
- 3) причини залучення коштів;
- 4.) відсотки по позиках.

У багатьох країнах показники ліквідності комерційних банків розраховуються на основі співвідношення активних і пасивних статей балансу, згрупованих за строками. У Франції такий термін – три місяці при значенні показника не нижче 60%, в Англії – один місяць (коефіцієнт ліквідності не менше 12,5%). У Німеччині комерційні банки щомісяця звітують перед Німецьким федеральним банком про стан ліквідності балансу. Необхідний рівень коефіцієнтів в межах 100% передбачає можливість часткового покриття більш довгострокових вкладень менш короткостроковими ресурсами. Поряд з методом коефіцієнтів в Японії, США і багатьох європейських країнах отримала розвиток оцінка ліквідності банків на основі потоку готівки. Велике значення за кордоном надається обмеженню кредитних ризиків для забезпечення ліквідності банків.

3.2. Удосконалення банківських послуг як механізм залучення коштів на депозитні рахунки

Невід’ємною складовою модернізаційних процесів у сфері фінансово-кредитних відносин є інноваційність будь-яких змін. Оскільки реалізація

деPOSITНИХ продуктів, а отже, і ресурсне забезпечення кредитної діяльності відіграє у діяльності сучасних банківських установ вирішальну роль, то і врахування принципу інноваційності в процесі формування депозитної стратегії, побудова маркетингової системи, розробка та реалізація ефективної продуктової, збутової та комунікаційної політики набувають статусу системно-необхідного джерела конкурентоспроможності. Забезпечення успішного функціонування ринку банківських послуг передбачає необхідність створення дієвої системи загального банківського менеджменту із використанням різних фінансових інструментів і постійним оновленням набору банківських депозитних продуктів відповідно до зростаючих потреб суспільства та застосування інноваційних технологій у контексті їхньої відповідності сучасним тенденціям розвитку фінансового ринку. Якість та асортимент депозитних послуг потрібно вдосконалювати відповідно до появи нових сучасних методів і технологій, що значно спрощують і скорочують процес обслуговування клієнтів, а розширення спектра депозитних продуктів дає можливість вибору саме тих позицій, котрі максимально задовольняють потреби та бажання вкладників [49].

Оскільки ринок депозитів знаходиться у постійному русі, банкам необхідно аналізувати економічні явища, процеси, а також фактори, які впливають на можливість залучити максимальний обсяг вільних грошових коштів фізичних та юридичних осіб. Стратегічні інструменти управління депозитами банку включають заходи, спрямовані на зміцнення його позицій на депозитному ринку, що передбачає врахування всього комплексу чинників, які створюють зовнішнє середовище для банківської діяльності. Тактичні інструменти управління депозитними операціями у банку включають заходи поліпшення внутрішньої організації депозитної діяльності банків [26].

За період банківської кризи визнано неплатоспроможними велику кількість банківських установ. Тому клієнти почали більш прискіпливо приймати рішення, щодо розміщення своїх тимчасово вільних коштів в банківських установах. Основними принципами є наступні:

- Надійність банку. Визначається на основі динаміки фінансовий показників за минулий період, інфраструктурою, часткою іноземного капіталу, політикою держави, щодо даної установи, часткою в активах держави, оцінкою провідних аудиторських фірм світу.

- Рівень процентної ставки не повинен бути вищим ніж 4-5 % від індексу ставок за депозитами запропонованим НБУ.

- Якість обслуговування. Банки повинні дбати про свою репутацію. Сьогодні можна знайти корисні відгуки про будь яку фінансову установу в соціальних мережах.

Світова фінансова криза внесла значні зміни у функціонування економік усіх країн світу, у тому числі й України. Часті коливання курсу долара, банкрутство окремих великих банків, різке зниження довіри з боку клієнтів призвели до масового повернення депозитних вкладень, що, своєю чергою, змушує банки універсалізовувати банківську діяльність, кардинально змінювати форми і системи збуту продуктів банку та методи комунікаційних зв'язків із наявними і потенційними клієнтами; персоніфікувати традиційні банківські продукти під індивідуальні запити окремих клієнтів; формувати системи партнерських відносин між клієнтами і банком змушують банки опановувати нові концепції та інструменти банківського маркетингу [31].

Основними завданнями банківського маркетингу є: забезпечення рентабельної роботи банку в умовах грошового ринку, що постійно змінюються; гарантування ліквідності банку для дотримання інтересів кредиторів і вкладників; підтримка іміджу банку серед населення; максимальне задоволення запитів клієнтів щодо обсягу, структури та якості послуг, які здійснює банк [31].

Впродовж остатніх років вітчизняні банки все більше вкладали свої кошти в маркетингову діяльність. Так за даними minfin.com.ua за 9 місяців 2017 року витрати на рекламу склали 618 млн грн що на 31 % або 145 млн грн більше, ніж за аналогічний період 2016 року (473 млн грн) таблиця 3.2.

Таблиця 3.2
Топ 10 банків за витратами на рекламу та маркетинг

Банк	Витрати за 9 місяців 2017 року, млн грн	Зміна в порівнянні з 9 місяцями 2016 року, млн грн	Зміна в порівнянні з 9 місяцями 2016 року, %
Альфа-банк	100,914	76,919	321
ПриватБанк	66,253	-19,410	-23
ОТП	44,560	32,989	285
ПУМБ	42,002	-9,019	-18
Ощадбанк	36,246	6,766	23
Таскомбанк	29,717	23,685	393
Ідеябанк	26,629	-8,463	-24
Кредобанк	26,591	20,737	354
Райффайзен Банк Аваль	26,487	10,667	67
Креді Агриколь	25,921	4,419	21

Маркетингова стратегія є невід'ємною частиною в формуванні конкурентоспроможності банку. Сучасний темп розвитку ринку банківських послуг потребує застосування маркетингу для збільшення фінансових показників. Кожен банк має індивідуально розробляти підходи взаємозв'язку з потенційними клієнтами.

Розвиток сучасних маркетингових підходів до управління комунікаціями у банківському бізнесі значною мірою базується на розумінні суті електронних банківських послуг для фізичних осіб та особливостей їхнього просування. Тому банківські установи перейшли до системи, що дістала назву онлайн-банкінг (online banking), в якій клієнти можуть управляти своїми рахунками з будь-якого місця світу, а також здійснювати ряд операцій дистанційного характеру різними способами [43].

Найбільш розповсюджених систем надання комерційним банком послуг клієнтам наведено у таблиці 3.3.

Суть даних технологій полягає в співпраці клієнта з банком в реальному часі. Банк пропонує дані послуги при мінімальних вимогах до обладнання, гарантуючи високу надійність та безпеку здійснення операцій.

Таблиця 3.3

Суть технологій взаємозв'язку клієнта та банку [43]

Система взаємодії клієнта та банку	Сутність технології
1. Інтернет-еквайрінг	Цей сервіс дозволяє підприємцям і організаціям, які займаються продажем товарів і послуг в мережі Інтернет, приймати для оплати платіжні картки в режимі онлайн на своїх сайтах
2. Інтернет-банкінг	Технологія віддаленого доступу до банківських рахунків, яка надає можливість отримання всього основного спектра послуг банку за допомогою Інтернету
3. Термінал самообслуговування	Автономний, високотехнологічний, програмний комплекс, який дає можливість держателю платіжної картки здійснити ряд операцій без допомоги операційного персоналу банку
4. «Клієнт-Банк»	Програмний комплекс, який дозволяє клієнту банку за допомогою модему та спеціального ключа здійснювати платежі без фізичного звернення до банку
5. War-банкінг і sms-банкінг	Технологія віддаленого управління банківськими рахунками користувача, що здійснюється за допомогою мобільного телефону або портативного «кишенькового» комп'ютера (КПК), оснащеного спеціальним програмним забезпеченням на базі протоколу бездротової передачі даних (Wireless Application Protocol)

Більшість вітчизняних банків знаходяться тільки на початковому етапі впровадження інтернет-банкінгу, недооцінюючи всі переваги, які надає всевітня мережа Інтернет. В Україні можуть запропонувати дійсно хороший продукт, лише декілька установ серед яких Приватбанк та Ощадбанк. Постійними користувачами онлайн банкінгу в Україні є 15-25 % банківських клієнтів. Якщо брати до уваги досвід скандинавських країн, то більше 70 % роздрібних клієнтів надають перевагу в отриманні онлайн послуг.

Зараз, можна стверджувати, в Україні склався рівень стандарту онлайн технологій на рівні Приватбанку. Який визнано одним із найбільш функціональним та найбільш високорозвинутим продуктом не тільки в нас, а й в світі. Приват24 – це найпопулярніший інтернет-банк України, яким користуються понад 6,3 млн осіб. Даний сервіс постійно покращується та збільшує кількість послуг, зокрема не фінансових, а отже банк перетворюється в повсякденного помічника, який завжди перебуває в контакті з клієнтом. В

додатку ви також можете відкрити депозит за допомогою декількох операцій, отримавши за це бонусні проценти до вкладу. Іншим продуктом банку є «Мої вклади» де клієнт можете зробити всі доступні операції закладами, при здійсненні яких раніше потрібно було звертатись у відділення.

Досить перспективними інструментами реалізації депозитної політики є впровадження нових товарів на ринок. Так за певною оцінкою 10 % всіх новинок, які пропонують банки, можуть бути унікальними у світі на момент їх впровадження. Саме такі розробки формують світові тенденції. Зараз найбільш популярними формами депозитів є наступні:

1) pow-рахунки – поєднують у собі принципи зберігання і використання термінових вкладів та вкладів до запитання. Для клієнтів pow-рахунки вигідні тим, що вони, як і вклади до запитання, дають змогу проводити розрахунки за допомогою документа, що є засобом платежу, а головне, pow-рахунки, як і термінові вклади, дають право отримувати відповідний дохід. Окрім того, приватна особа може отримати кредит обсягом 50% від залишку на вкладі. Для банку pow-рахунки привабливі тим, що кошти на них зберігаються протягом точно визначеного часу і тому можуть бути використані для довготермінових вкладень [70, с. 219];

2) superpow-рахунки – це рахунки, на які нараховують дохід за плаваючою ставкою. Такі види банківських вкладів умовно складаються з двох частин: витратно-прибуткової та строково-накопичувальної. Первісно нагромаджена сума витратно-прибуткової частини вкладу через певний термін (найчастіше через місяць) автоматично переводиться у строково-накопичувальну, після чого на неї нараховують проценти. Нараховані за процентами кошти відразу ж повертаються до витратно-прибуткової частини вкладу. Клієнт має право в будь-який час повністю або ж частково зняти нараховані за процентами кошти, а також додати на рахунок будь-яку суму [70, с. 220];

3) рахунки «зв'язаних коштів» – об'єднують в єдине ціле різні рахунки: виписування чеків, безкоштовне чекове обслуговування, надання кредитних карток клієнтам, скорочення процентних нарахувань за окремими видами

споживчого кредиту тощо. За користування цим рахунком клієнт щомісяця сплачує незначну фіксовану плату. Крім того, банк може визначати обсяг середнього або мінімального вкладу, за який плата не береться [37];

4) структуровані депозити дають можливість надійно вкласти гроші й одночасно заробити більше, ніж у випадку традиційних депозитів. Наприкінці терміну вкладники отримують 100% від основної суми вкладу, але прибуток за депозитом залежить від того, як зростає або спадає один зі світових біржових індексів, курс акцій або валютний курс, до яких прив'язаний прибуток за депозитом. Для тих, хто прагне отримати вищий прибуток і водночас боїться можливих утрат, це оптимальний варіант, тому що втратити гроші неможливо [70, с. 221].

Ще однією перспективною інноваційною послугою у сфері залучення ресурсів, яка повинна впроваджуватися українськими комерційними банками, на нашу думку, є фінансове планування й управління капіталом клієнта, що базується на високому рівні довіри клієнта до банку. На підставі отриманих даних про фінансовий стан клієнта фахівці банку здійснюють комплексну роботу та розроблення пропозицій клієнту щодо збереження його фінансових ресурсів і їх оптимальне використання залежно від потреб. Фактично фахівці банку складають детальний перелік доходів і витрат клієнта на рік або декілька років наперед, у якому враховуються податкові зобов'язання, управління активами, пропонують узгоджені дії із збереження спадку і управління передачею успадкованого майна [26].

Залучення і обслуговування клієнтів групи VIP дає можливість зростання дохідних активів, що становить їхню вагому частину в банках, які спеціалізуються на даному сегменті ринку. Незважаючи на те, що спектр можливостей VIP-обслуговування досить широкий, мабуть, найбільш затребуваним і цінним елементом цього сервісу є персональний менеджер. Залежно від політики банку такий фахівець може проконсультувати по поточним продуктам, узгодити індивідуальні умови по існуючих пропозиціях або розробляти для клієнта ексклюзивні варіанти під його потреби.

Партнерські відносини з клієнтами в фінансових питаннях ґрунтується виключно на індивідуальному підході до кожного. Це вимагає підготовки нового рівня фахівців, які будуть працювати з клієнтами, знати не тільки особисто їх, але і їх проблеми. Метою цього є забезпечення довгострокового співробітництва та повної довіри. Спеціальна підготовка VIP-менеджерів банку передбачає високого рівня знань банківських продуктів, досконального знання банківського і валютного законодавства, основ цивільного і податкового права, вміння спілкуватися із заможними людьми, а також знання іноземних мов. Знайти подібні якості в одній людині не є найпростішим завданням, тому підбір і навчання персоналу необхідно вести на постійній основі

Удосконаленням організаційної роботи банку може виступати зміна формату відділень для надання банківських послуг. Перш за все фінансові установи повинні відмовитись від застарілого та стриманого інтер'єру на стиль більш близький для клієнтів, який б дарував домашній затишок з елементами модерну. Також банки повинні стати більш близькими для клієнта в фінансовому плані. Банки повинні взяти на себе навчання населення фінансової грамотності на прикладі своїх продуктів, це допоможе потенційному клієнту оцінити весь спектр послуг, які надає банк. Неформальна обстановка при наданні банківських послуг є маркетинговим ходом, оскільки при значно менших затратах ніж на рекламу, клієнт буде ділитись своїми враженнями з друзями та знайомими. Кваліфікація персоналу банку відіграє, не мало важливу роль у формуванні ресурсної бази та загалом діяльності банку. Тому при впровадженні інноваційних продуктів працівник повинен бути компетентним у даній сфері. Для цього банки повинні проводити постійне навчання у формі тренінгів та курсів підвищення кваліфікації.

Сьогодні виникає потреба в удосконаленні програми лояльності, яка б не обмежувалась отриманням бонусів, додатковими стимулами, при відкритті депозитів клієнтами могли б бути наданні послуги у розважальному форматі, наприклад підписка на певний медіа ресурси, подарункові сертифікати чи абонементи.

Основним напрямком в інноваційній діяльності підприємств як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках є запровадження власних ідей, а не виключне впровадження послуг які запропоновані в світі. Оскільки процес глобалізації є не відворотним, вітчизняним банкам потрібно буде вступати в конкурентну боротьбу за клієнта з зарубіжними установами. Тому розробка унікальних в своєму роді послуг та продуктів є все більш актуальною.

3.3. Напрями підвищення ефективності депозитної політики банків

З метою ефективного проведення депозитної політики банку доцільно розробляти відповідний стратегічний план, призначенням якого є планування депозитних послуг у встановленні граничних розмірів депозитної бази, її місця в ресурсному потенціалі банку та засобах його реалізації щодо цільових ринків та клієнтів, обсягів, структури депозитів юридичних і фізичних осіб, форм та пріоритетів депозитної діяльності [75].

Основними принципами при складанні стратегії депозитної політики банку є:

- забезпечення достатньої ресурсної бази та рівня ліквідності;
- максимізація прибутку;
- можливість пристосування політики до вимог клієнта.

Розробку депозитної політики, можна відокремити на 4 етапи. Кожен з яких перебуває в прямій залежності від іншого та є невід'ємною частиною успішної реалізації депозитної політики (таблиця 3.4).

Депозитна політика кредитної організації формується під впливом як загальних, так і специфічних принципів. Під загальними принципами, що впливають на реалізацію депозитних операцій, розуміються ті, які єдині і для макроекономічної грошово-кредитної політики НБУ, і для політики на рівні окремо взятого комерційного банку. До них, в першу чергу, слід віднести принципи наукової обґрунтованості, ефективності і оптимальності, комплексного підходу, взаємодії всіх елементів депозитної політики

комерційної організації. Причому зв'язує всі перераховані принципи воедино, комплексний підхід виражається як у розробці пріоритетних напрямків депозитних операцій банку і в розробці теоретичних основ з точки зору його подальшого розвитку, так і у визначенні оптимальних, високоефективних прийомів і методів їх реалізації.

Таблиця 3.4

Етапи формування депозитної політики [75]

Характеристика етапів	Основні орієнтири
Постановка цілей і визначення основних завдань депозитної політики	Діяльність орієнтована на залучення оптимального обсягу грошових коштів (за строками і валютами), необхідного і достатнього для роботи на фінансових ринках за умови забезпечення мінімального рівня витрат
Виділення відповідних підрозділів і розподіл повноважень співробітникам банку	Орієнтована на визначення підрозділів банку, за якими закріплені завдання щодо залучення депозитів (відділ маркетингу) і функції щодо обслуговування депозитних операцій (депозитний, обліково-операційний відділ)
Розробка відповідних процедур залучення ресурсів	Визначені конкретні схеми, заходи, які використовують інструменти маркетингу для залучення грошових коштів юридичних і фізичних осіб шляхом прямої чи прихованої реклами або пропаганди
Організація контролю і управління в процесі здійснення депозитних операцій	Завданням контролю є уникнути або зменшити ризики, які виникають при депозитних операціях. Депозити розглядаються як самостійний об'єкт управління і джерело підвищення ефективності роботи банку

Групу специфічних принципів депозитної політики складають принципи оптимального забезпечення обсягу загальних витрат банку, надійності і безпеки здійснення депозитних операцій. Значимість цих принципів не оспорити, оскільки комерційна організація, залучаючи кошти клієнтів, прагне надалі їх ефективно розміщувати не тільки з метою отримання максимально можливого

прибутку, але і для того, щоб відповідати всім реаліям фінансового ринку, на якому вона здійснює свою діяльність.

Дотримання перерахованих вище принципів дозволяє банку визначати подальші стратегічні і тактичні напрями його діяльності в організації оптимального і результативного депозитного процесу, який, в свою чергу, враховує інтереси різних верств суспільства в залежності від їх соціального положення, сум і термінів зберігання вкладу.

При формуванні стійкої ресурсної бази банк має приділяти велику увагу строковим депозитам які є найбільш надійними. За їх допомогою, банк має можливість вільно маневрувати своїми ресурсами протягом терміну на який вони залученні. Політика НБУ щодо неможливості дострокового розривання цих вкладів, цьому сприяє. Також зважаючи на світовий досвід і практику банкам необхідно залучати більше депозитів фізичних осіб оскільки на їх рахунках відбувається менший рух коштів порівняно з депозитами юридичних осіб.

Депозитна політика повинна здійснюватися на макрорівні, рівень держави в особі НБУ, та мікрорівні, кожної банківською установою самостійно. Тому при оцінці ефективності депозитної політики потрібно її розглядати не тільки з сторони банку, але й з сторони держави, щоб було дотримано всі нормативи, підтримання ліквідності, дотримання законодавства України.

Національний банк України встановлює певне обмеження на обсяги залучених коштів комерційними банками. Величина залишків по рахунках до запитання і строкових депозитах фізичних і юридичних осіб регулюються встановленими нормативами: норматив миттєвої ліквідності Н4 (не менше 20 %), норматив поточної ліквідності Н5 (не менше 40 %), короткострокової ліквідності Н6 (не менше 60 %).

Підвищення ефективності депозитної політики банків України неможливе без удосконалення банківського законодавства, а саме:

1. Прийняття Верховною Радою України Закону «Про ощадну справу», що дасть змогу забезпечити правову основу його організації і розвитку з урахуванням сучасних вимог.

2. Банківське законодавство повинно охоплювати всі форми відносин банків з органами державної влади та управління, з НБУ, а також між собою та клієнтурою. Банківські закони повинні мати характер прямої дії для того, щоб мінімізувати втручання органів управління у діяльність банків.

3. Необхідно вдосконалювати умови банківського ліцензування з метою усунення монополізму в діяльності банків, а також вирівнювання умов конкуренції між ними.

4. Вдосконалюючи податкове законодавство потрібно враховувати специфіку банківського сектору і зацікавити його в розширенні своєї діяльності, тому що створення ефективної системи оподаткування є важливим напрямом регулювання банківського сектору.

5. Збільшити кримінальної відповідальність керівникам та аукціонерам банку за доведення банківської установи до банкрутства чи неналежної діяльності, яка б цьому сприяла.

Окрім того, НБУ необхідно звернути увагу на створення економічних передумов для активізації процесу залучення довготермінових коштів населення. Тому актуальним є питання нарощування капіталу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Способи розв'язання даної проблеми полягають у наступному:

- потрібно збільшити кількість джерел формування коштів фонду, а також встановити норму відрахувань і для НБУ;
- кошти Фонду гарантування вкладів фізичних осіб можуть бути розміщені не тільки в державні, а й в іпотечні цінні папери;
- необхідно впровадити диференційовані ставки за вкладами банків до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [25].

В свою чергу держава повинна збільшити суму гарантування вкладів пропорційно до рівня інфляції та здійснити рішучі кроки у запровадженні гарантування вкладів юридичних осіб, що давно практикується у світі.

Необхідно сказати, що при відсутності довіри суб'єктів економіки, заощадження здебільшого перебувають у готівковій формі та вкладаються в тіньовий сектор економіки, а це обмежує банки в формуванні їх інвестиційної діяльності.

На структуру ресурсного складу банку, окрім фактору довіри, впливають різноманітні ризики, дія яких спроможна зменшити обсяг ресурсів або суттєво збільшити їхню вартість, тому політику мобілізації ресурсів необхідно орієнтувати також на мінімізацію ризиків. Так зокрема, дуже важливим щодо регулювання є ризик перегрупувань у складі залучених ресурсів. При збільшенні відсоткових ставок на окремі види депозитів змінюється поведінка вкладників, що призводить до перегрупування структури ресурсів; при цьому відбувається переливання депозитних коштів із низькими процентними ставками у депозити з високими процентними ставками. В результаті цього ресурси дорожчають, а отже, збільшуються витрати банку. Перегрупування залучених ресурсів може відбуватися і в результаті зміни термінів розміщення, що також може негативно вплинути на роботу банку. Важливим напрямом діяльності банківської установи є мінімізація ризику зміни процентних ставок; це впливає з того, що підвищення плаваючих процентних ставок за депозитами не може забезпечити одночасне підвищення процентів за активними банківськими вкладеннями з фіксованою процентною ставкою. Виникнення такого ризику призводить до зменшення процентної маржі, що, відповідно, негативно впливає на прибутковість [30].

Пріоритетним напрямом підвищення ефективності депозитної політики банку є вдосконалення структури банківського сектору і розвиток внутрігалузевої конкуренції. Органам нагляду і регулювання необхідно стимулювати банківські установи щодо їх злиття та поглинання для підвищення рівня конкуренції на окремих сегментах фінансового ринку, а саме на ринку

депозитних ресурсів. Крім того, НБУ має сприяти створенню корпоративних пенсійних фондів як інструменту депозитної політики та інститутів забезпечення економіки порівняно дешевими довготерміновими фінансовими ресурсами.

Стосовно ставок за депозитними операціями, то вони в Україні однозначно мають знижуватися. Для економічно розвиненої країни є ненормальним явищем коли вигідніше відкривати депозит, аніж займатися підприємницькою діяльністю. Сутність депозитних вкладень полягає у перенесенні вартості грошей у часі, а не отриманні доходу. Теоретично, ставка за депозитом не має перевищувати рівень інфляції у країні. Понизити процентні ставки вдасться тільки тоді, коли рівень інфляції буде достатньо низьким, а національна грошова одиниця – стабільною [59, с. 23].

З метою оптимізації депозитного портфеля та для забезпечення більшого надходження коштів на строкові та ощадні депозити можна рекомендувати спрощення режиму функціонування відповідних рахунків, тобто порядку зарахування коштів на вклади, видачі готівки та перерахування з депозитних рахунків. Слід більш широко застосовувати строкові вклади з додатковими внесками, а також скоротити обмеження на здійснення розрахунків із використанням коштів, що містяться на ощадних та строкових депозитах. У перспективі чітке розмежування різних видів депозитів – до запитання, строкових, ощадних – буде поступово зникати, що підтверджується досвідом комерційних банків розвинених країн, де все більше розширюється сфера застосування змішаних типів рахунків [56].

Оцінка депозитної діяльності банківської установи відіграє важливу роль як в формуванні кредитної політики банку так і грошово-кредитної політики держави. Виявлення негативних тенденцій, щодо залучення ресурсів банку на початкових етапах, допомагає підвищити ефективність депозитної політики та оптимізувати роботу з клієнтами.

Депозитна політика комерційного банку повинна взаємодіяти з політикою банку в цілому. Основними напрямки роботи є наступні:

- визначення цілей та завдань депозитної політики;
- делегування повноважень відповідним відділам банку;
- чітка стратегія реалізації політики, щодо залучення ресурсів банку;
- постійний контроль за виконанням; аналіз динаміки та тенденцій ринку; виділення цільових клієнтів; мінімізація витрат; розробка новітніх технологій та послуг; застосування маркетингових інструментів; підтримка ліквідності та підвищення стійкості банку.

Формування депозитної бази потребує вирішення ряду проблем суб'єктивного та об'єктивного характеру:

- зацікавленість керівництва банку у власних цілях та вигоди;
- низький рівень топ-менеджменту банку;
- відсутня наукова обґрунтованість в проведенні депозитної політики;
- прямі та непрямі важелі держави, зацікавлених осіб в діяльності банку;
- стан економічного розвитку України.

Провівши загальний огляд сучасних тенденцій у формуванні банківських ресурсів та на основі сучасних факторів впливу на діяльність кредитних установ, що визначають ресурсну політику кожного окремого комерційного банку та банківської системи в цілому, можна виокремити критерії оптимальності як загальні для всіх банків, так і специфічні, котрі показують особливості індивідуальної, обраної саме цим банком стратегії формування своїх ресурсів [30].

До загальних критеріїв віднесемо:

- достатня кількість власних ресурсів для забезпечення прогресивного розвитку, платоспроможності та фінансової стійкості банку;
- взаємовідношення залучених і запозичених ресурсів для підтримання надійної діяльності банку. При формуванні депозитних і кредитних портфелями потрібно визначати ступінь ризику, ліквідність та прибутковість позичальників;
- диверсифікація банківських вкладів, для мінімізації ризиків;
- оптимальне співвідношення найбільш стабільних та нестабільних ресурсів, при збільшенні довгострокових вкладень при ризику неліквідності.

Специфічні критерії оптимальності роботи банку з формування ресурсів кожен банк визначає індивідуально залежно від його розміру, кваліфікації персоналу, собівартості операцій та послуг і т. д. Наприклад, поширюючи свої операції в конкретному регіоні або спеціалізуючись на окремих видах операцій і послуг, банк обирає ринкову стратегію, що найбільше відповідає його уявленням про оптимальність. Це може бути: диверсифікований підхід до різних груп клієнтів (різний набір продуктів для широких верств населення, бідних, забезпечених); банківські продукти та послуги можуть відрізнятися від продуктів банку-конкурента (за якістю, ціною і т. д.) [30].

Доцільно також зазначити, що депозитна політика банку на сучасному етапі, має включати : стратегію діяльності банку у сфері залучення депозитних ресурсів, яка має базуватися на ґрунтовному дослідженні ринку, а саме зовнішнього середовища, ринку депозитів, місця і ролі банків на цьому ринку, а також прогнозувати розвиток діяльності банку за умови збереження впливу наявних факторів; формування тактики банку щодо розробки і просування нових банківських продуктів для клієнтів. Депозитна політика банку повинна будуватися за маркетинговими складовими, а отже, її можна поділити на чотири підвиди: продуктову політику (формування асортименту депозитів та визначення їх співвідношення); процентну політику банку за депозитами; політику продажу депозитних продуктів; комунікаційну політику; реалізацію розробленої стратегії і тактики; моніторинг діяльності банку із залучення депозитних ресурсів, який може розглядатися як щодо оцінювання ефективності депозитної політики банку, так і щодо оцінки діяльності банку на ринку депозитів центральним банком. Останнє стосується виконання економічних нормативів, підтримання рівня ліквідності, обліку операцій із залучення депозитів, дотримання вимог законодавства тощо; контроль реалізації депозитної політики та оцінку її ефективності [40].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Основним інструментом депозитної політики є процентна ставка. Банки самі вирішують основні принципи своєї діяльності встановлюючи певні обмеження, переваги та змінюючи відсоткову ставку. Негативні проценти по вкладах сприяють вкладанню коштів в реальний сектор економіки.

Висока процентна ставка є наслідком несприятливої економічної ситуації в країні та високого рівня інфляції. Найвищі процентні ставки в Узбекистані – 20 %, Аргентині – 18,5 %, та Україні – 16,5 %, у високорозвинутих країнах їх рівень близький до нуля. В більшості країн світу застосовують податок на процентні доходи від депозитів.

Зарубіжний досвід передбачає запровадження інвестиційних депозитів. Для залучення більшої кількості депозитних коштів необхідно збільшити суму відшкодування ФГВФО для фізичних осіб та впровадити систему гарантування вкладів юридичним особам, щоб збільшило довіру до банківської системи, загалом.

Також постає потреба в провадженні досвіду оцінки ліквідності активів банку у порівнянні з різними країнами. Для прикладу в США ліквідність визначають за рахунок методів фінансових коефіцієнтів та отримання потреби в ліквідних коштах з урахуванням аналізу оборотів за активами і пасивами балансу банку, у багатьох європейських країнах цей показник розраховують як співвідношення активних і пасивних статей балансу.

Банківський маркетинг гарантує рентабельну роботу банку та забезпечує його ліквідність. Витрати на рекламу за 9 місяців 2017 року зросли на 31 % відносно минулого періоду. Що підтверджує ефективність залучення клієнтів.

Не мало важливим методом залучення депозитних коштів є іноваційність будь-яких змін. Оскільки ринок депозитних послуг не стоїть на місці потрібно впроваджувати нові продукти та вдосконалювати уже давно існуючі на ринку.

Новими товарами на ринку можуть стати pow-рахунки, superpow – рахунки, рахунки «зв'язаних коштів», структуровані депозити. З розвитком технологій є впровадження онлайн банкінгу, що передбачає функціонування

таких систем взаємодії клієнтів з банком як: інтернет-еквайрінг, інтернет-банкінг, термінали самообслуговування, «Клієнт-Банк», War-банкінг і sms-банкінг є невід'ємним способом співпраці клієнта з банком в реальному часі. Крім цього банки можуть розвивати спектр свої фінансових та нефінансових послуг, щоб стати повсякденним консультантом, а отже отримати повну довіру від свого клієнта.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу обґрунтувати сутність та особливості депозитної політики комерційних банків в Україні. Врахувавши сучасний стан розвитку економіки загалом та банківського сектору зокрема, ми сформулювали наступні висновки:

1. Сьогодні банки виступають не тільки, як фінансові посередники на грошовому ринку, але і як інструменти стимулювання розвитку економіки країни. Акумулюючи вільні грошові кошти фінансові установи перерозподіляють їх між суб'єктами господарювання тим самим беручи участь у процесі виробництва ВВП. Тому виникає необхідність в залученні достатньої кількості ресурсів для діяльності банків.

2. При розгляді зарубіжної та вітчизняної літератури було узагальнено поняття депозиту та надане йому власне твердження. Також детально розглянуто класифікацію депозитів та депозитну політику в цілому, як методику формування депозитної бази банку.

3. Більш детальне дослідження депозитної політики полягає у розмежуванні її значення. З однієї сторони це діяльність банку, яка спрямована на отримання прибутку, а з іншої на забезпечення ліквідності установи. Суб'єктами депозитної політики є правління банку, спостережна рада, ревізійна комісія, комітет управління активами та пасивами, структурні відділи. Об'єктами є депозитні продукти, операції та портфель в цілому. При формуванні політики банку необхідно враховувати зовнішні фактори, а саме показники та стан економіки на рівні держави, та внутрішні – показники на рівні окремого банку.

4. Модель формування депозитної політики повинна враховувати інтереси держави, банків та вкладників. Відповідно до цього держава може проводити консервативну політику, яка полягає у зменшенні видачі депозитів, та ліберальну політику, що стимулює економічну активність шляхом збільшення кредитно-депозитних операцій. Банки в залежності від поставленої мети своєї діяльності здійснюють помірковану, агресивну та консервативну політику.

5. На нашу думку оцінка ефективності депозитної політики повинна складатись з наступних послідовних етапів:

- оцінки організаційних аспектів депозитної політики;
- аналізу депозитного портфелю;
- оцінки достатності депозитних ресурсів;
- ефективності використання депозитних ресурсів;
- необхідності збереження депозитної політики чи її коригування.

6. На основі досліджуваних даних можна стверджувати, що кризові явища в економіці країни відображаються на стані банківської система, а отже і на депозитному ринку. Основною причиною визнання комерційних банків неплатоспроможними стала їх неліквідність. А отже при оцінці ліквідності потрібно враховувати в комплексі кількісні та якісні фактори впливу, щоб виявити даний ризик до його настання.

7. Депозити фізичних осіб відіграють основну роль в формуванні банками своєї ресурсної бази, оскільки по їх поточних рахунках відбувається менше операцій, а отже вони є більш стійкими чим депозити юридичних осіб. Впродовж 2015 – 2017 років спостерігається тенденція до зниження процентних ставок, не зважаючи на це деяким банкам вдається збільшувати свою ресурсну базу. Гарантування вкладів ФГВФО, сьогодні, є ключовим елементом при виборі суми та банку в який помістити свої заощадження.

8. Процент є основним інструментом реалізації депозитної політики як в Україні так і в цілому світі. Проте слід зазначити, що висока відсоткова ставка не є ознакою прибутковості вашого вкладу. Оцінка можливого прибутку чи збереження вкладу повинна враховувати рівень інфляції, рівень росту цін та розміру податку на прибуток

9. Зарубіжний досвід гарантування вкладів, передбачає страхування заощаджень фізичних та юридичних осіб. У країнах Європи, що входять до Банківського союзу всі депозити гарантуються до 100 000 євро Фондом гарантування вкладів. Основними методами нагромадження даного фонду є

сплата членських внесків методом авансового платежу та методом по факту, тобто після оголошення банку банкрутом.

10. У світовій практиці найбільш поширеними способом при оцінці ліквідності капіталу є метод фінансових коефіцієнтів та метод визначення достатньої кількості коштів з урахуванням даних про оборот активів та пасивів банку за певний період. В свою чергу банки використовують показник співвідношення суми виданих кредитів та депозитів, частку кредитів в загальній сумі активів і показник, що визначає з якою швидкістю активи можуть обмінюватись на готівку.

11. У період банківської кризи та швидкого розвитку технологій виникає необхідність у постійному аналізі та вдосконаленні депозитної політики банку, щодо залучення тимчасово вільних грошових коштів. Банківський маркетинг виступає одним із ключових елементів в конкурентоспроможності банку та взаємозв'язку між банком і клієнтом.

12. Іноваційність банківського сектора пов'язана із впровадження новітніх технологій онлайн банкінгу, що включає інтернет-еквайрінг, інтернет-банкінг, термінали самообслуговування, «Клієнт-Банк», war-банкінг та sms-банкінг, – та дає можливість клієнтам здійснювати основні банківські операції в реальному часі, в будь якій частині світу та з доступом до своїх рахунків 24/7. Попри основні банківські послуги банки можуть виступати фінансовими консультантами в плануванні та управлінні капіталом клієнта, надавати нефінансові послуги, якими людина користується кожного дня, а тим самим тільки підвищувати довіру до банківської установи.

13. Основною метою депозитної політики є формування достатньої ресурсної бази, максимізація прибутку, задоволення вимог клієнта з урахуванням загальних та специфічних принципів. Етапи становлення депозитної політики включають поставлення основних цілей і завдань, делегування повноважень, що до їх виконання відповідним підрозділам, визначення шляхів та методів залучення коштів, здійснення контролю та управління депозитної діяльності.

14. Розмежують депозитну політику на макрорівні, рівні держави, та мікрорівні, кожної окремої установи банку. Зі сторони держави повинні бути прийнято ряд законів які б унеможливили втручання органів управління у діяльність банків, вдосконалення банківського ліцензування та відновлення конкуруючого ринку з рівними умовами для всіх фінансових установ, вдосконалення систему оподаткування. На рівні НБУ необхідно розробити методику гарантування вкладів юридичним особам та збільшити суму страхового платежу, за рахунок нарощення капіталу Фонду. В загальному політика держави повинна взаємодіяти з політикою банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесова Н. Е Глобальні та національні проблеми економіки [Електронний ресурс] / Н. Е. Аванесова, Ю. О. Арестова // Глобальні та національні проблеми економіки. МНУ ім. В. О. Сухомлинського. – 2015. – № 8. – С. 916-918. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/192.pdf>.
2. Адамик Б. П. Центральний банк і грошово-кредитна політика [Текст] : підручник / Б. П. Адамик. – [2-ге видання, доп. і перероб.]. – К.: Кондор, 2011. – 416 с.
3. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики [Текст] : монографія / М. Д. Алексеєнко. – К.: КНЕУ, 2002. – 276 с.
4. Аналіз банківської діяльності [Текст]: навч. посібник / О. І. Копилюк, О. М. Музичка. - Львів: Вид-во ЛКА, 2016. – 402 с.
5. Аналітичний огляд банківської системи України за результатами 2016 року [Електронний ресурс] / Національне рейтингове агенство «Рюрік». – Режим доступу: <https://goo.gl/wUeDs2>.
6. Балянт Г. Особливості організації системи банківського нагляду, регулювання та контролю у Сполучених Штатах Америки [Текст] / Г. Балянт // Українська наука: минуле сучасне, майбутнє. – 2013. – Вип. 18. – С. 17-24.
7. Бандурка О. М. Гроші та кредит [Текст] : підручник / О. М. Бандурка, В. В. Глущенко, А. С. Глущенко. – Львів : Магнолія 2006, 2014. – 368 с.
8. Банківська діяльність в Україні: проблеми, перспективи розвитку, напрями вдосконалення [Текст] : наук. доповідь / За ред. Б. І. Пшика. – К.: УБС НБУ, 2008. – 119 с.
9. Банківська енциклопедія [Текст] / За ред А. М. Мороза – К.: Ельтон, 1993. – 335 с.
10. Банківська система України : становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів : монографія / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Г. Р. Балянт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : Астон, 2012. – 358 с.

11. Банківська справа і основи митного регулювання в Україні [Текст] : навч. посібник. / Під ред. к. е. н., доцента С. М. Фразова – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2003. – 262 с.
12. Банківські операції [Текст] : навч. посібник. / В. І. Капран, М. С. Кривченко, О. К. Коваленко, С. І. Омельченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
13. Банківські операції [Текст] : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. А. М. Мороза. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2008. – 608 с.
14. Банківські операції [Текст] : підручник / За ред В. І. Міщенко, Н. О. Слав’янської. – К.: Знання, 2006. - 727 с.
15. Банківські операції [Текст] : підручник / За ред. А. М. Мороза. – 3-тє вид., перероб. і доп.. – К.: КНЕУ, 2008. – 608 с.
16. Банківські операції [Текст] : підручник / За ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль: ТНЕУ «Економічна думка», 2009. – 696 с.
17. Банковское дело [Текст]: учебник. / Под ред. проф. В. И. Колесникова, Л. П. Кроливецкой. – [2-е изд-во.]. – Москва: Финансы и статистика, 1996. – 480 с.
18. Банковское дело [Текст] : учебник. / Под ред. О. И. Лаврушина. – Москва: КНОРУС, 2007. – 576 с.
19. Барилюк І. В. Збалансована система показників – основа стратегічного управління ресурсним потенціалом банківських установ [Текст] / І. В. Барилюк // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – №19. – С. 147–153.
20. Бартош О. М. Депозити фізичних осіб: проблеми сьогодення [Електронний ресурс] / О. М. Бартош // Ефективна економіка. – 2017. – № 8 – Режим доступу: <https://goo.gl/Yd68Ld>.
21. Бартош О. М. Депозитна політика банку та основні етапи її формування [Текст] / О. М. Бартош // Вісник УБС НБУ. – 2008. – № 3. – С. 97-101.

22. Бюлетень Національного банку України [Текст] / Щомісячне аналітично-статистичне видання Національного банку України. – 2015. – № 2. – 225 с.
23. Васюренко Л. В. Ресурси комерційного банку: теоретичний та прикладний аналіз [Текст] : монографія / Л. В. Васюренко, І. М. Федосік. – Харків: ПП Яковлева, 2003. – 88 с.
24. Васюренко О. В. Банківський нагляд [Текст] : підручник / О. В. Васюренко, О. М. Сидоренко. – К.: Знання, 2011. – 502 с.
25. Версаль Н. І. Особливості формування банками ресурсів із використанням боргових цінних паперів в умовах кризи [Текст] / Н.І. Версаль // Фінанси України. – 2009. – № 10. – С. 71-85.
26. Волкова Н. І. Удосконалення управління залученими депозитними ресурсами банку [Електронний ресурс] / Н. І. Волкова // Економіка і організація управління. – 2016. – № 1 (21). – Режим доступу: <https://goo.gl/q3Atd2>.
27. Галіцейська Ю. М. Оптимізація діяльності банківських установ щодо організації депозитних операцій / Ю. М. Галіцейська, О. Л. Малахова // Світ фінансів. – Тернопіль, 2010. – № 3. – С.18-30.
28. Галіцейська Ю. М. Перспективи розвитку банківської системи України в умовах світових глобалізаційних процесів [Текст] / Ю. М. Галіцейська // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України : зб. наук. праць. – Нац. акад. наук України, Ін-т регіон. дослідж. – Львів, 2008. – Вип. 1(69). – С. 207-214.
29. Галіцейська Ю. М. Ресурсна база комерційних банків: сучасний стан та можливі напрями оптимізації / Ю. М. Галіцейська // Вісник Тернопільського державного економічного університету. – 2006. – № 3. – С. 124-130.
30. Галіцейська Ю. М., Балянт Г. Р. Загальні тенденції формування ресурсів вітчизняними банками [Електронний ресурс] / Ю. М. Галіцейська, Г. Р. Балянт // Ефективна економіка. – 2017. – № 8. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5719>.

31. Гірняк В. В. Сучасні інструменти маркетингу в продажу банківських продуктів [Електронний ресурс] / В. В. Гірняк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – С. 55-58. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-2-2017/14.pdf>.
32. Гроші та кредит [Електронний ресурс] : підручник / За наук. ред. М. І. Савлука. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2011. – 589 с. – Режим доступу: <https://goo.gl/WXijDU>.
33. Гроші та кредит [Текст] : навчальний посібник / О. Д. Вовчак, І. Є. Бучко, З. Р. Костак. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 424с.
34. Грошово-кредитна система України в умовах ринкових перетворень в економіці [Текст] : монографія / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Н. Д. Галапуп та ін.; за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль: “Карт-Бланш”, 2007. – 308 с.
35. Д’яканов К. М. Депозитний ринок України: чи захищені банки та вкладники? [Електронний ресурс] / К. М. Д’яканов // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – С. 235-238. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/10-2015/52.pdf>.
36. Дзюблюк О. В. Оптимізація управління активами і пасивами комерційного банку / О. В. Дзюблюк // Фінанси України. – 2002. - № 5. – С. 129- 138.
37. Дзюблюк О. В. Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання [Текст] : монографія / За ред. д. е. н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : ТНЕУ. – 2010. – 384 с.
38. Дзюблюк О. В. Теоретичні та прикладні аспекти реалізації банками ресурсної політики [Електронний ресурс] : монографія / О. В. Дзюблюк, Ю. М. Галіцейська. – Тернопіль : Вектор, 2012. – 208 с. – Режим доступу <https://goo.gl/eieAnw>.
39. Дзюблюк, О. В. Оптимізація передавального механізму грошово-кредитної політики центрального банку [Текст] / О.В. Дзюблюк // Вісник Національного банку України. – 2003. – №1. – с.32-37.

40. Дзюблюк, О. В. Управління ліквідністю банківської системи України : монографія / О. В. Дзюблюк, В. Я. Рудан. - Тернопіль : Вектор, 2016. - 290 с.
41. Дзюблюк, О. Розвиток банківської системи в умовах інтеграції економіки України у світове господарство і лібералізації міжнародного руху капіталу / Олександр Дзюблюк, Любов Прийдун // Світ фінансів. – 2008. – № 2. – С. 8-20.
42. Дребот Н.П. Стратегія банківської установи на ринку депозитних послуг [Текст] / Н. П. Дребот, О. Р. Галько // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 125–132.
43. Дунас Н. В. Розвиток комунікаційних стратегій маркетингу електронних банківських послуг для фізичних осіб [Електронний ресурс] / Н. В. Дунас // Проблеми економіки. Фінанси та банківська справа. – 2017. – № 1. – С. 344-350. – Режим доступу <http://oaji.net/articles/2017/728-1496223785.pdf>.
44. Еш С. М. Депозитна політика банків та інструменти її реалізації [Електронний ресурс] / С. М. Еш // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, 2016. – С. 135-138. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/29.pdf>.
45. Жовтун Є. В. Теоретичні аспекти депозитної політики банків [Електронний ресурс] / Є. В. Жовтун // Облік і фінанси, 2016. – № 3 (73). – С. 77-83. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/Oif_apk_2016_3_13.pdf.
46. Зубова В. В. Аналіз основних показників розвитку банківської системи України [Електронний ресурс] / В. В. Зубова // Ефективна економіка. – 2017. – № 5. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5577>.
47. Іващук О. О. Роль банківської системи в економіці України [Текст] / О. О. Іващук // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 6. – С. 295-300.

48. Іващук О. О. Стійкість банківської системи як індикатор макроекономічної стабілізації [Текст] / О. О. Іващук // Наукові записки національного університету «Острозька академія». Сер. Економіка. – Острог: Видавництво «Національний університет «Острозька академія»», 2013. – Вип. – 23. – С. 285-289.
49. Кнейслер О. Інновації як вектор розвитку діяльності банківських установ [Електронний ресурс] / О. Кнейслер, Л. Маринчак // Світ фінансів. Ринок фінансових послуг. – 2015. – №2. – С. 72-82. – Режим доступу: <https://goo.gl/ZjZpv2>.
50. Князь С. В. Депозити як основне джерело банківських ресурсів [Електронний ресурс] / С. В. Князь, М. В. Горун. // Вісник УБС НБУ. – 2013. – № 1(16). – Режим доступу: <https://goo.gl/QCdTSv>.
51. Кончетигова Т. В. Економічна сутність та принципи депозитної політики банку [Електронний ресурс] / Т. В. Кончетингова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 16. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/145.pdf>.
52. Косова Т. Д. Банківські операції [Текст] : навч. пос. / Т. Д. Косова, О. Р. Циганов. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 372 с.
53. Косова Т. Д. Банківські операції [Текст]: навч. посібник / Т. Д. Косова, О. Р. Циганов. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 372 с.
54. Кочетигова Т. В. Економічна сутність та принципи депозитної політики банку [Електронний ресурс] /Т. В. Кочетигова, В. С. Федоренко // Глобальні та національні проблеми економіки. МНУ ім. В. О. Сухомлинського. – 2017. – № 16. – С. 734-737. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/145.pdf>.
55. Кочеткова К. І. До питання гарантування вкладів юридичних осіб [Електронний ресурс] / А. О. Флефір // Науково-практична Інтернет конференція. Секція № 4. – 2016. – Режим доступу: <https://goo.gl/ukWHF4>.

56. Кошонько О. В. Тенденції розвитку вітчизняного депозитного ринку в сучасних умовах [Текст] / О. В. Кошонько // Економіка і суспільство. – 2016. – № 3. – Режим доступу: <https://goo.gl/Gct4EQ>.
57. Крупка М. І. Банківські операції [Текст] : підручник / М. І. Крупка, Н. Г. Пайтра. за редакцією д.е.н., проф. Крупки М.І. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені І.Франка, 2011. – 312 с.
58. Лютий І. О. Депозитний ринок в інвестиційній політиці економічного зростання [Текст] / І. О. Лютий // Фінанси України. – 2002. – № 5. – С.3-8.
59. Лютий І. О. Депозитний ринок в інвестиційній політиці економічного зростання [Текст] / І. О. Лютий // Фінанси України. – 2002. – № 5. – С. 3-8.
60. Максимова М. В. Банківська система України: стан та проблеми [Електронний ресурс] / М. В. Максимова // Економічна наука. – 2017. – № 5. – С.56-60. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2017/14.pdf.
61. Масюк Ю. В. Тенденція розвитку вітчизняного депозитного ринку в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Ю. В. Масюк, Н. В. Моголівець // Молодий вчений. – 2017. – № 9(49). – С. 545-548. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/9/122.pdf>.
62. Офіційний сайт Ощадбанку [Електронний ресурс]. Режим доступу: – <https://www.oschadbank.ua/ua/>.
63. Офіційний сайт Укрексімбанку [Електронний ресурс]. Режим доступу: – <https://www.eximb.com/ukr/personal/>.
64. Паляничко К. О. Проблеми відтоку депозитів в умовах кризових явищ [Електронний ресурс] / К. О. Паляничко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2015. – № 2 (46). – С.316-319. – Режим доступу: <https://goo.gl/K1fn9i>.
65. Петрук О. М. Банківська справа [Текст] : навчальний посібник / О. М. Петрук; за ред. Ф.Ф. Бутинця. – К. : Кондор, 2004. – 461 с.

66. Прасолова С. П. Банківські операції [Текст] : навчальний посібник та практикум / С. П. Прасолова, О. С. Вовченко. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 568 с.
67. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – № 5-6. – С. 30. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
68. Рейтинг банків України за показниками [Електронний ресурс] // Фориншурер. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/ratings/banks/17/3/15>.
69. Рудан В. Я. Координація фіскальної та монетарної політики як умова розвитку економіки України / В. Я. Рудан // Банківська справа. – 2012. – № 6. – С. 69-84.
70. Рудан В. Я. Особливості формування депозитної бази вітчизняних банків та її вплив на ліквідність банківської системи [Текст] / В. Рудан // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2011. – № 16. – С. 218–228.
71. Рудан, В. Я. Теоретичне обґрунтування сутності банку / В. Я. Рудан // Наука молода : зб. наук. праць молод. вчених Терноп. нац. екон. ун-ту. – Тернопіль, 2014. – Вип. 21. – С. 206-220.
72. Сенищ П. М. Банківська діяльність в реалізації державної політики економічного зростання України [Електронний ресурс] : автореферат / П. М. Сенищ. – 2017. – Режим доступу: <https://goo.gl/fbzVM7>.
73. Система недержавного пенсійного забезпечення [Електронний ресурс] : роз'яснення / Міністерство юстиції України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0022323-12>.
74. Статистика Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua>.
75. Сташенко Е. Д. Теоретико-методологічні основи депозитної політики комерційного банку [Електронний ресурс] / О. Д. Стешенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2016. – № 56. – Режим доступу: <https://goo.gl/jfyFgu>.

76. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності : монографія / О. В. Дзюблюк, М. Д. Алексеєнко, В. В. Корнеєв [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. - 298 с.

77. Філіпчук П. В. Система пенсійного забезпечення: огляд світового досвіду [Електронний ресурс] / П. В. Філіпчук. – Режим доступу: http://academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Filipchuk.pdf.

78. Kerlin J. Analiza porównawcza systemów gwarancji depozytów w krajach Unii Europejskiej [Електронний ресурс] / J. Kerlin // Bezpieczny Bank. – 2013. – № 2-3(51-52). – С.73-95. – Режим доступу: <https://goo.gl/ТСКхNE>.

79. Małecka E., Systemy gwarantowania depozytów – konwergencja rozwiązań stosowanych w krajach Unii Europejskiej [Електронний ресурс] / E. Małecka, B. Włodarczyk. – Режим доступу: http://jmf.wzr.pl/pim/2012_4_1_35.pdf.

80. Withholding Tax Rates March 2017 [Електронний ресурс] / Deloitte. – Режим доступу: <https://goo.gl/DXZUXL>.

81. World Deposit Rates [Електронний ресурс] / Deposits. – Режим доступу: <https://europe.deposits.org/>.